

Creative Audiovisual Lab
for the promotion of
critical thinking and
media literacy

WP2 OUTPUT 2.1 INSTRUKTIVNI DOKUMENT O TEČAJU

EGInA
26-04-2022

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.
PROJECT NUMBER: 621357-EPP-1-2020-1-BE-EPPKA3-IPI-SOC-IN
PROJECT TITLE: Creative Audiovisual Lab for the promotion of critical thinking and media literacy

SADRŽAJ

<i>Cilj dokumenta</i>	3
<i>O projektu CrAL</i>	3
<i>Metodologija kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja</i>	5
Pristup i strategije za poučavanje	5
Projektno učenje.....	5
Suradničko učenje.....	5
Participativno poučavanje i učenje.....	6
Strategije vizualnog promišljanja.....	7
Gamifikacija.....	7
Učenje temeljeno na kompetencijama.....	7
Obrazovanje temeljeno na uzorima.....	8
<i>Pedagoški okvir</i>	9
Osnovni principi, teorijska i praktična razrada	9
Uvod.....	9
Manifest: zamisao o provođenju treninga o vizualnom promišljanju.....	9
Kompleksna audiovizualna pismenost: usporedba jezika i govora (<i>langue/parole</i>) u audiovizualnom treningu – sinkronijska perspektiva.....	10
Kako formiranje ekspresije može biti dinamično, re-kreativno i kreativno.....	11
Opći didaktičko-metodološki pristup.....	13
Povijest metodologije	13
Iskustva između 1988. i 1995.....	13
Laboratorij slikovnog i kreativnog pisanja pri Sveučilištu <i>La Sapienza</i> od 1996. do 1999.....	15
Istraživačka metoda procesa pisanja.....	15
Razvoj novog odnosa između slike i pisanja.....	17
Umjetničke i kulturalne reference vezane za kreativne procese.....	17
Rani stadiji metodološkog pristupa: teorija opažanja i vrijednost riječi.....	18
Pisanje i reproduktivnost stvarnog.....	24
<i>Umjetnički rad u doba mehaničke reprodukcije</i> Waltera Benjamina: aura i stanje vremenskog kretanja reprezentativne slike.....	25
<i>Pregled strukture tečaja</i>	27
UVOD	27
TEMATSKJE CJELINE MODULA	27
TEČAJ E-UČENJA	28
<i>Pregled strukture modula</i>	29
IDEJNA REAKCIJA	29

MODUL 1: Što je slika.....	29
MODUL 2: Vizualna sintaksa i re-kreativno kretanje.....	30
OBLIKOVANJE PROJEKTA.....	32
MODUL 3: Vizualna dramaturgija.....	32
MODUL 4: Od osobe do lika.....	34
MODUL 5: Od slike do pisanja, od pisanja do slika.....	36
MODUL 6: Fiktivni pristup nasuprot dokumentarnome.....	37
OD DIZAJNIRANJA PROJEKTA DO IMPLEMENTACIJE.....	39
MODUL 7: Set i snimanje.....	39
MODUL 8: Uređivanje videa.....	41
MODUL 9: Sintaksa slike i zvuka.....	42
Odnos prema vlastitoj viziji.....	44
MODUL 10: Projekcije u nastajanju.....	44
<i>Trening trenera.....</i>	<i>46</i>
<i>Lokalne radionice uživo.....</i>	<i>46</i>
<i>Opis ishoda učenja.....</i>	<i>50</i>

Cilj dokumenta

Instruktivni dokument o tečaju je temeljni alat za daljnju prilagodbu metodologije „kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja“ i njeno podizanje na višu razinu. Odnosi se na sve države uključene u CrAL te će biti prosljeđen svim partnerima koji će provoditi pilot provedbu u svojim zemljama, kao i svim drugim organizacijama s mogućim interesom za testiranje metodologije u svom kontekstu.

Dokument će biti razvijen na engleskom jeziku te prilagođen na četiri druga projektna jezika.

Poseban naglasak se stavlja na kombiniranu dimenziju strukture projekta u sklopu koje se model metodologije testira. Nadalje, metodologija „kreativno audiovizualno pisanje i čitanje“ je detaljno razrađena u ovom dokumentu.

Ishodi učenja predstavljaju sastavni dio kurikuluma te su ključni faktor za njegovu uspješnost. U Dodatku se može pronaći set predložaka koji su napravljeni u sklopu CrAL projekta. Njihovo korištenje omogućuje maksimalnu usklađenost po pitanju stila i kvalitete sadržaja koji će biti kreiran i podignut na projektnu platformu.

O projektu CrAL

Projekt **CrAL (Creative Audiovisual Lab for the promotion of critical thinking and media literacy/Kreativni audiovizualni laboratorij za promociju kritičkog mišljenja i medijske pismenosti)** teži diseminaciji primjera dobre prakse i njegovo podizanje na višu razinu. Primjer dobre prakse je prethodno iskušan lokalno, s ciljem poticanja kritičkog mišljenja, aktivnog građanstva i medijske pismenosti među učenicima srednjih škola, a temelji se na korištenju kreativnog promišljanja i audiovizualnog jezika. Projekt će poticati razvoj vještina 21. stoljeća za globalno kompetentne mlade ljude, što uključuje aktivnu komunikaciju, suradnju, kreativnost, rješavanje problema, kritičko mišljenje i samopouzdanje.

Trening će se razvijati na temelju dobre prakse prepoznate u „kreativnom audiovizualnom pisanju i čitanju“ koju od 2013 godine promovira ICSBA, audiovizualni odjel talijanskog Ministarstva kulturnih aktivnosti.

Partneri bi se trebali voditi sljedeći općim ciljevima projekta kod definiranja obrazovnih aktivnosti i obrazovnih sadržaja:

- Školskim učiteljima i trenerima u neformalnom obrazovanju pružiti znanje, kompetencije i vještine potrebe za audiovizualno obrazovanje i za korištenje metodologije kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja.
- Učenike (u dobi od 14 do 19 godina) osnažiti u pogledu sposobnosti kritičke reinterpretacije i produkcije audiovizualnih sadržaja kroz promociju kritičkog mišljenja i medijske pismenosti.

Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, projekt CrAL će:

- producirati višejezične i multimedijske obrazovne sadržaje te pružiti inovativni oblik treninga za učitelje i trenere kako bi se facilitirao transfer metodologije na srednje škole i na neformalni sektor u drugim zemljama Europske unije (SO1)
- eksperimentirati s korištenjem metodologije kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja u različitim europskim državama. Rezultat će biti produkcija originalnih audiovizualnih sadržaja (videa, kratkih filmova, intervjuva) od strane mladih ljudi što će poboljšati njihove sposobnosti kritičkog mišljenja i medijsku pismenost (SO2)
- iskoristiti rezultate eksperimentiranja na razini Europske unije, kroz stvaranje međunarodne zajednice prakse i *online* platforme, za maksimaliziranje utjecaja projekta na lokalnoj i međunarodnoj razini (GO).

Konačni cilj je promocija **socijalne inkluzije** kod korisnika kroz usvajanje vještina, kompetencija i kapaciteta za djelovanje kao aktivni građani, direktno kroz društveno okruženje, te postizanje pozitivnih društvenih promjena.

Konkretno, projekt CrAL će:

Promovirati korištenje audiovizualnog obrazovanja u različitim europskim obrazovnim kontekstima kroz trening na 3 razine koji uključuje:

- Trenere, koji će primiti znanje o CrAL metodologiji tijekom međunarodnog treninga u Barceloni;
- Učitelje, koji će pohađati kombinirani tečaj u trajanju od 20 sati *online* treninga i radionica uživo koje će voditi treneri.
- Učenike, koji će biti konačni korisnici pošto će oni primiti specifični, projektni tečaj (radionice) od strane svojih učitelja (kojima će podršku pružati treneri) o tehničkim i transverzalnim vještinama potrebnima za produkciju audiovizualnih sadržaja.

Facilitirati usvajanje digitalnih vještina kod učenika

Projekt CrAL će se usredotočiti na aktivno, odgovorno i reflektivno korištenje digitalnih medija u digitalnom svijetu. Pilot provedba (WP4), tijekom koje će učenici postati aktivni sudionici u produciranju medijskih sadržaja na odabrane teme, će promovirati vještine 21. stoljeća na globalnoj razini.

Promocija socijalne inkluzije osoba s manje mogućnosti

Pedagoški pristup koji se koristi u projektu CrAL temelji se na zajedničkom stvaranju i aktivnom uključivanju mladih osoba te posjeduje snažni inovativni i inkluzivni potencijal.

Projekt potiče promišljanje o **odabranim temama**, relevantnima za suvremeni svijet (npr. migracije, tolerancija, itd.) kroz **zajedničko stvaranje pozitivnih protu-narativa** – u suprotnosti s porukama prisutnima u digitalnim i ne-digitalnim medijima – kroz elaboraciju novih audiovizualnih sadržaja. Na ovaj način mladi ljudi će postati aktivni kreatori rješenja za društvene izazove dok će mladi s manje mogućnosti (npr. učenici migranti ili druga generacija migranata) biti podržavani u njihovoj društvenih integraciji i prepoznavanju društvenih vrijednosti.

Podizanje javne svijesti o važnosti audiovizualnog jezika kao sredstva za promoviranje kritičkog mišljenja i socijalne inkluzije

Ciljne skupine:

- *Mlade osobe* (dobi od 14 do 19 godina starosti) koji će biti uključeni u reinterpetaciju i produkciju audiovizualnih sadržaja tijekom pilot faze projekta
- *srednjoškolski učitelji i treneri u neformalnom obrazovanju*. Oni će proći tečaj o CrAL metodi te će naučiti kako efikasno podučiti mlade osobe o čitanju, pisanju i kreiranju audiovizualnih sadržaja te na taj način poboljšati njihovu medijsku pismenost i vještine kritičkom mišljenja. Nakon prve faze treninga učitelji će primijeniti CrAL metodologiju sa svojim učenicima kroz multidisciplinarni pristup i radioničku, projektnu nastavu.

Roditelji mladih osoba i članovi lokalne zajednice biti će uključeni u projekt kao aktivni sudionici i kao članovi novoosnovane Zajednice prakse što će maksimalizirati utjecaj projekta na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Metodologija kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja

Pristup i strategije za poučavanje

Projektno učenje

Projektno učenje je pedagoški pristup usmjeren na učenika koji uključuje dinamično učioničko okruženje za koje se smatra da učenicima omogućuje stjecanje temeljitijeg znanja kroz aktivno istraživanje izazova i problema iz stvarnog života. Učenici uče o temi kroz duži period, kroz istraživanje i traženje odgovora na kompleksna pitanja, izazove ili probleme. Projektno učenje je stil aktivnog učenja i učenja temeljenog na istraživanju. Za razliku od učenja napamet ili klasičnih predavanja koja prezentiraju općeprihvaćene činjenice i učenicima pružaju pravocrtno kretanje prema znanju, projektno učenje se temelji na postavljanju pitanja te rješavanju problema i scenarija.

Suradničko učenje

Suradničko učenje je pedagoška disciplina koja promovira socijalizaciju i vršnjačko učenje neovisno o dobi učenika ili tematici poučavanja.

Tehnike suradničkog učenja se uglavnom temelje na aktivnom i izravnom uključivanju učenika koji se potiču na suradnju za postizanje zajedničkog cilja ili ostvarivanje grupnog zadatka. Zadaci se postavljaju na način da ih je teško ostvariti na bilo koji drugi način.

U sintezi najboljih istraživanja na temu poučavanja matematike u osnovnom i srednjem školstvu te istraživanja na temu programa za učenike s teškoćama, Slavin (2013.) je otkrio da dobro strukturirane metode poput suradničkog učenja luče više pozitivnih učinaka u usporedbi s onima koje se temelje na nekim drugim tehnikama, poput korištenja inovativnih udžbenika ili korištenja tehnologije u poučavanju čitanja ili matematike.

Podjela učenika u skupine neće nužno dovesti do suradnje. Johnson i F. Johnson (2009.) predlažu strukturiranje grupa na način da se u njihovu strukturu integrira pet ključnih komponenti uspješnog suradničkog učenja.

Prva od tih ključnih komponenti uključuje strukturiranje pozitivne samostalnosti unutar situacije koja stimulira učenje, odnosno shvaćanje svih članova grupe da su oni međusobno povezani na način da jedan član ne može postići uspjeh osim ako svi ne postignu uspjeh te da moraju naučiti sinkronizirati svoje napore kako bi se zajednički uspjeh ostvario.

Druga ključna komponenta za uspješnu suradnju je promoviranje interakcije, odnosno poticanje spremnosti članova grupe da se međusobno potiču i olakšavaju si doprinose rješavanju zadataka kako bi na koncu cijela grupa postigla zajednički cilj.

Treća ključna komponenta je individualna odgovornost, odnosno shvaćanje da svaki član mora ostvariti svoj dio posla te istovremeno osigurati da svi drugi članovi uspiju u svojim zadaćama. Što više učenici shvaćaju da su međusobno povezani, više se osjećaju osobno odgovornima za pružanje doprinosa kolektivnom ostvarivanju zadaće.

Jednostavna podjela učenika u grupe i nadanje da će oni automatski znati kako surađivati ne garantira da će se to i ostvariti. Naprotiv, grupe često implodiraju jer im nedostaje interpersonalnih vještina koje su nužne za rješavanje nesuglasica unutar grupe. Navedene vještine se moraju eksplicitno ispregovarati (kod starijih učenika) ili moraju biti naučene (kod mlađih učenika) te one čine četvrtu ključnu komponentu uspješnog suradničkog učenja.

Posljednja ključna komponenta je grupno promišljanje koje učenicima omogućuje refleksiju o vlastitom napredovanju i međusobnim odnosima tijekom zajedničkog rada. Za poticanje ovakvog promišljanja mogu se koristiti pitanja poput: „Što smo do sada postigli?“, „Što još moramo ostvariti?“ i „Kako to možemo postići?“

Participativno poučavanje i učenje

Participativno učenje uključuje zbir principa i tehnika koje su korisne za stupanje u kontakt i učenje sa zajednicama. Pristup se može primijeniti i na manje skupine koje participiraju u procesu učenja.

Participativno poučavanje i učenje je edukativno okruženje u kojem učitelj služi kao facilitator učenja tijekom istraživanja i izgradnje znanja te je usmjereno na učenika (Barab et al., 1988.).

Pristup participativnog učenja može poslužiti kao baza na kojoj se učenici uključuju u iskustveno učenje o različitostima i nejednakostima.

Strategije vizualnog promišljanja

Vizualno promišljanje je facilitacijska metoda usmjerena na učenika koja potiče korištenje neverbalnih odnosa s ciljem naglašavanja procesa učenja.

Počeci ovog pristupa mogu se pratiti do rada njemačkog psihologa Rudolfa Arnheima i njegove publikacije „Vizualno promišljanje“ iz 1969. godine u kojoj vizualna percepcija „polaže temelje za formiranje koncepata.“ (str. 294.)

Kasnije, ova metodologija se razvijala u smjeru metode poučavanja temeljenog na istraživanju koju su osmislili kognitivna psihologinja Abigail House i muzejski edukator Philip Yenawine. Prema njihovom viđenju, metoda predviđa korištenje umjetnosti i perceptivnih sadržaja za poučavanje vizualne pismenosti, vizualnog promišljanja i komunikacijskih vještina.

U članku „Razmatranja o vizualnoj pismenosti“ (1997.), Yenawine opisuje vizualnu pismenost kao „sposobnost pronalaženja smisla u slikovnom materijalu. Uključuje zbir vještina koje se kreću od jednostavnog prepoznavanje (imenovanje onog što vidimo) do složene interpretacije na kontekstualnoj, metaforičkoj i filozofskoj razini. Prizivaju se mnogi aspekti ljudske kognicije, poput osobnih asocijacija, propitkivanja, nagađanja, analiziranja, pronalaženja činjenica i kategoriziranja. Objektivno razumijevanje je značajna premisa ove pismenosti, ali subjektivni i afektivni aspekti znanja su također vrlo važni.“

Gamifikacija

Termin „gamifikacija“ se uglavnom koristi za definiranje postupka korištenja principa igranja igara u okruženju za koje igre nisu tipične. Cilj je poboljšanje procesa učenja ili stjecanja iskustva.

Tijekom zadnjih godina gamifikacija je postala svojevrsna krilatica u polju obrazovanja i treninga jer se smatra da ovaj pristup može poboljšati motivaciju i angažman učenika te učenje učiniti privlačnijim, zanimljivijim i efikasnijim.

Primjena principa gamifikacije u sektoru obrazovanja i profesionalnih treninga je rastući fenomen u kojem se koncepti učenja temeljenog na igri primjenjuju na različitim razinama obrazovanja, iako je primjetna izraženija prevalencija na sveučilišnoj razini.

Stoga, primjena igara i igračih mehanizama u obrazovne svrhe i za obrazovne intervencije koristi se za poboljšanje procesa učenja u raznovrsnim obrazovnim kontekstima i

tematskim područjima, ali i za razvijanje transverzalnih vještina poput suradnje, kreativnosti i samoreguliranog učenja.

Učenje temeljeno na kompetencijama

Obrazovanje temeljeno na kompetencijama polaže temeljiti interes i pažnju na učenikove stavove, talente i potrebe, pružajući vrijeme koje je potrebno kako bi učenik stekao i opetovano demonstrirao ili iskazao očekivane kompetencije. Sve se to odvija u okruženju koje je poticajno za proces učenja.

Definiranje kompetencije je samo po sebi kompleksno, a obrazovni kontekst čini to još složenijim. Prema definicijama tijela Europske unije, ali i sportskih obrazovnih djelatnika, kompetencije se sastoje od međusobno povezanih segmenata poput znanja, ponašajnih obrazaca i integracije vrijednosti i stavova.

Stoga, kompetentna osoba koja obavlja neku aktivnost će posjedovati kombinaciju potrebnih vještina, stavova i znanja te bi se trebala sagledavati kroz holistički pristup.

U ovome pogledu, glavna zadaća učitelja leži u mjerenju ishoda učenja umjesto u mjerenju vremena u kojem su ishodi ostvareni te u facilitaciji procesa učenja umjesto u kontroliranju istog.

Obrazovanje temeljeno na uzorima

Već se duže vrijeme smatra da uzori imaju vrlo važnu ulogu u razvoju mladih. Aktualne studije istražuju načine na koje uzori mogu mladima pružiti bolji osjećaj za prilike koje su im dostupne u stvarnom svijetu. Longitudinalna studija mladih adolescenata pokazala je da su učenici koji su imali barem jednog odabranog uzora na početku studije imali bolje akademske rezultate 24 mjeseca kasnije, da su ostavili više ciljeva usmjerenih na obrazovni uspjeh, da su više uživali u aktivnostima usmjerenima na ostvarivanje obrazovnog uspjeha, da su više razmišljali o svojoj budućnosti te da su se češće ugledali na odrasle umjesto na svoje vršnjake, u usporedbi s učenicima koji nisu imali odabranog uzora.

Uzor je osoba s kojom se pojedinac identificira na određeni način kako bi:

- stekao inspiraciju i motivaciju, i/ili
- oponašao određene značajke uzora.

Motivacijska teorija potvrđuje da inspirativni uzor može pružiti poticaj za postizanje boljeg uspjeha, pružiti usmjerenje te poticati rad i ustrajnost u ostvarivanju ciljeva. Teorija društvenog učenja tvrdi da pojedinci uče kroz promatranje ponašanja i stavova drugih osoba, kao i rezultata određenih ponašanja. Kroz promatranje pojedinci odlučuju koje dijelove promatranog ponašanja će reproducirati. Kada ponašanje uzora rezultira ishodima koji se cijene, raste vjerojatnost da će pojedinci oponašati karakteristike svog uzora poput: vrijednosti, stila, stavova, vještina i načina razmišljanja. Identifikacijska teorija naglašava da se pojedinci međusobno privlače na temelju određenih percipiranih sličnosti. Stoga, uzori

moгу pomoći pojedincima u razvijanju slike o sebi. Uzori mogu biti ličnosti iz povijesti, kulture, svijeta slavnih, osobnog ili profesionalnog okruženja, ili fiktivne ličnosti. (McCullough, 2013.).

Početni korak leži u razumijevanju kako učenici uče te u pružanju podrške učenicima tijekom usvajanja znanja i vještina, kao i u unaprijeđenim tehnikama u svim domenama učenja (kognitivnoj, psihomotornoj i afektivnoj).

Pedagoški okvir

Osnovni principi, teorijska i praktična razrada

Uvod

Cilj ovog projekta je predložiti i razvijati inovativnu didaktičku metodologiju s ciljem poticanja kritičkog mišljenja i audiovizualne pismenosti kod novih europskih generacija. Osnova metodologije leži u primjeni i razvoju prethodnih istraživanja te teorijskih, metodoloških, didaktičkih i umjetničkih hipoteza *Laboratorija slikovnog i kreativnog pisanja* (eng. *Laboratory of Image and Creative Writing*) Ania Gioacchina Stasija i Mery Tortolini.

Principi koji čine temelj audiovizualnog pristupa ovog projekta počivaju na pažljivom i ponovnom iščitavanju povijesti jezika pokretnih slika i zvukova te na nešto suvremenijem proučavanju razvoja vizualnih naracija koje se odvijaju kroz tehnološki napredak i u internetskom okruženju, zajedno sa centralnom ulogom slike u suvremenom društvu.

Ovakav pristup prepoznaje audiovizualni jezik kao stvarni jezik koji je potrebno procjenjivati kroz pažljivo i temeljito istraživanje. To uključuje spekulacije o načinima objašnjavanja njegovog postojanja i uključivanje suvremenih povezanih operacija (sinkronijska interpretacija), bez isključivanja opservacija o tome kako se razvijala produkcija različitosti kroz vrijeme (dijakronijska interpretacija).

Projekt također teži produblivanju i razrađivanju internih dinamika koje potječu od stanja individualne ekspresije, s naglaskom na trenutke koji prethode kompoziciji reprezentativnih, informativnih i komunikacijskih sadržaja vezanih za određenu temu ili stvarnost.

Manifest: zamisao o provođenju treninga o vizualnom promišljanju

Prijedlog ovakvog oblika treninga temelji se na uvođenju ekspresivnog korištenja jezika pokretnih slika u škole te, u općenitijem smislu, u širi obrazovni kontekst.

Kao što učimo govoriti riječima, jednako tako možemo naučiti pričati slikama i predstaviti ono što proživljavamo u našim životima: uspjehe, konflikte, razočaranja, snove, iluzije i stvarnosti.

Kroz ovaj proces svi mi zajedno – treneri, učitelji i učenici – imamo priliku istražiti kako je jezik slika zapravo najstariji jezik ljudske vrste u povijesnom smislu, od pećinskog slikarstva otprije 20 000 godina, ali i u ontološkom smislu.

Kao novorođenčad, prije nego što smo naučili pričati, uspijevali smo promišljati kroz slike koje bi se mogle opisati kao neodređene, uzevši u obzir sazrijevanje perceptivnih sposobnosti – kao svjetla, sjene, mrlje boja, linije.

Zamišljali smo postojanje svijeta na način na koji smo ga mogli percipirati. Svijet je vremenom postajao definiraniji, a zvukovi iz okoline davali su imena i prepoznavanje onim prvobitnim iskustvima.

Tada bi zaspali i sanjali, i kada bi se probudili, svaki dan bi se nešto polako mijenjalo. Od sjena i svjetla mogli smo razaznati i povezati slike. Ustali smo i naučili hodati, naučili pasti. Počeli smo prepoznavati emocije i riječi, polako smo počeli osjećati razliku između dobrog i lošeg, istinitog i lažnog.

Kroz slike smo mogli zaključati vrijeme u trenutku.

Isti proces može se uočiti u umijeću audiovizualne produkcije – mogućnost utiskivanja na film i mogućnost bilježenja zvuka.

Poput novog Prometeja, pokrali smo Krona i odjednom smo mogli učiniti da se stvari pojave ili nestanu.

Ovaj način ljudskog shvaćanja protoka vremena je vrlo star te danas predstavlja sveprisutnu stvarnost u kojoj mi još uvijek nesvjesno produciramo i bilježimo – črkarije na stolu, bilješke u dnevniku, skice i na brzinu okinute fotke – sve nam to pomaže u izražavanju našeg internog svijeta. Sami ili u društvu drugih, mi imamo potrebu pričati, čuti i prikazivati priče.

Danas su mladima dostupni alati i tehnološka oprema koja producira i dijeli slike u realnom vremenu što mlade uranja u dimenziju koja traži vizualne reprezentacije protoka vremena.

Potrebno je oblikovati dublje razumijevanje i razviti vizualnu pismenost koja bi nam mogla pomoći pri shvaćanju da gledati nije isto što i vidjeti, a da pritom ponovno steknemo povijesni senzibilitet i svjesnost. Produkcija slika može se pretvoriti u oruđe u službi znanja, umjesto da vodi potencijalno opasnom otuđivanju od stvarnosti.

Vještine i kompetencije CraL treninga će nam omogućiti da postignemo svjesni odmak od uloge tih kreatora vizualnih sadržaja, dobrih potrošača i obzirivih građana koji se konformiraju pred unaprijed definiranim načinima promišljanja.

Razvijanjem vlastitih identiteta moći ćemo shvatiti da se promjene rađaju u buntovnim umovima, da djelovanje s drugima implicira prihvaćanje nečeg novog i neočekivanog te istovremeno odbacuje uopćeno mirovanje i sistemske repetitive karakterističnima za nekritičko društvo.

Kompleksna audiovizualna pismenost: usporedba jezika i govora (*langue/parole*) u audiovizualnom treningu – sinkronijska perspektiva

U današnje vrijeme, izrazito vizualno orijentirana stvarnost dovodi do smislene i značajne integracije s našim kulturalnim konstruktima; svakodnevni život je stalno pod utjecajem višestrukih podražaja koji proizlaze iz reproduktivnog karaktera stvarnosti koja informira, predstavlja i zabavlja, ali istovremeno i nudi oblik indirektnog obrazovanja, a potječe iz korištenja oblika digitalne komunikacije i alata interaktivnih novih medija.

Nadalje, dok promišljamo o novim konfiguracijama međuljudskih odnosa, kod kojih se sve češće kao medijatori javljaju računala i pametni telefoni, zanimljivo je promotriti kako se konstruiranje novog kolektivnog zdravog razuma i kreiranje virtualnih individualnih identiteta uvelike oslanja na sveprisutno korištenje vizualnih produkata i vizualne komunikacije.

Danas se vizualna materija sve više prevodi u virtualno okruženje u kojem se materija prenosi, izražava, istražuje i primjenjuje, dok se istovremeno ocrtava indirektno formiranje audiovizualnih jezičnih vještina koje se temelje na lingvističkoj praksi, a čiji svojstveni elementi još uvijek nisu definirani.

Koine, što na grčkom jeziku znači *zajednički* ili *onaj koji se dijeli*, bio je jezik koji se govorio u zemljama istočnog Sredozemlja od 4. st. pr. Kr. pa do vremena bizantskog cara Justinijana (sredina 6. st.). U lingvistici, pojam *koine* koristi se za jezik koji se razvija iz kontakata između različitih dijalekata istog jezika na nekom većem geografskom području. Drugim riječima, *koine* prihvaća one gramatičke i leksičke elemente dijalekata određene regije koje većina govornika šireg govornog područja može lako razumjeti te odbacuje one koji nisu lako razumljivi.

Stoga, suvremeni oblik *koine* jezika, koji projekt CraL namjerava konstruirati, proučavati, formalizirati i primijeniti, potječe iz komunikacije izuzetno široke publike koja dijeli dimenziju kolektivnog, imaginarnog i neopipljivog sinkroniciteta.

Tehničke i zanatske vještine koje korisnici usvajaju doprinose pojavi specifičnog lingvističkog dijalekta koji se djelomično doživljava na nesvjesnom nivou.

Ovaj interpretativni konstrukt utječe i na kognitivnu i na ekspresivnu dimenziju te predstavlja izvor inspiracije za znanstvene i obrazovne krugove, jer se poučavanje kompetencija vezanih za medijsku pismenost uglavnom sastoji od profesionalnih tehnika i procedura poput pisanja scenarija, režiranja i montaže. Navedene kompetencije jesu fundamentalne, ali ne mogu se odvojiti od metodologije koja bi trebala uključivati emocionalni i kulturalni pristup kako bi se stimuliralo kritičko mišljenje i, u općenitijem smislu, povijesna svjesnost.

Novim generacijama na europskoj i na međunarodnoj razini trebao bi se osigurati valjan i analitički pristup za razlikovanje i predviđanje vizualnog jezika koji nije temeljen samo na zabavnim i komunikacijskim ciljevima i praksama.

Tutori, učitelji i učenici, koji će biti uključeni u projekt *CraL*, na različitim će razinama biti stimulirani da promišljaju o stvarima poput vizualnog jezika, audiovizualnog povijesnog sjećanja, opservacije stvarnosti i kritičke interpretacije te će izvršiti osobni doprinos na tzv. kulturu mladih. Pošto se odnos s kulturalnim ne svodi samo na digitalnu razradu virtualnog konteksta, projekt *CraL* predlaže imaginativni, emotivni, psihomotorni i lingvistički pristup kako bi se aktivirale praktične i spekulativne sposobnosti te kako bi se pokušalo djelovati u ulozi svjesnih i društveno uključenih građana.

Kako formiranje ekspresije može biti dinamično, re-kreativno i kreativno

Naglašavanje ekspresivnog aspekta ljudskog jezika razotkriva kako, na pedagoškoj razini, logični i racionalni procesi učenja stoje uz djelomice nesvjesno stanje uma koje obuhvaća sve one instance koje u ranim fazama života doprinose formiranju našeg kognitivnog sustava.

Kako bi se bolje prikazala ova specifična ljudska dinamika, za primjer se može uzeti odnos odrasle jedinke sa subjektom koji još ne posjeduje sposobnost komunikacije pomoću artikuliranog verbalnog jezika: dijete tijekom prve godine života koje život proživljava na temelju pred-verbalne percepcije stvarnosti.

Iako verbalni jezik još uvijek nije sastavnica ovog procesa razmjene, dijete svejedno može stupiti u interakciju, može razumjeti i reagirati. Stoga, dijete može komunicirati.

Ovo se događa zahvaljujući otvorenom i receptivnom stavu koji, uz poznavanje kontekstualnih namjera, ekspresija, potreba i reakcija, može biti prilično jasan.

U kontekstu razumijevanja, mala djeca posjeduju suptilni kapacitet za osjećanje, evaluaciju i razumijevanje reakcija odraslih osoba, a koje se kodificiraju bez korištenja artikuliranog govornog jezika.

Značajan udio ljudskog razumijevanja stvarnosti događa se tijekom pred-verbalnog razdoblja, tijekom kratkotrajnog ali vrlo intenzivnog perioda koji utječe na formiranje identiteta i karaktera, pristupa učenju i urođenih obrazaca ponašanja.

Jezgra *CraL* metodologije sastoji se od stimuliranja procesa koji bi doveo do ponovnog stupanja u takvo perceptivno stanje, dok se istovremeno stimulira i proces ponovnog stupanja u kontakt s tim ranim trenucima našeg života - čin koji *CraL* pristup definira kao re-kreaciju.

Re-kreacija i transpozicija pred-lingvističke prakse, tipične za rano djetinjstvo, se snažno oslanja na vizualnu percepciju, imaginativnu opservaciju, psihomotorno kretanje i, konačno, na potrebu za sučeljavanjem.

Drugi snažan impuls koji prenosi kreativne procese uključene u *CraL* metodologiju je korištenje i formaliziranje kontakata i razmjene s drugima: treneri, učitelji i učenici biti će izloženi nizu praksi, aktivnosti i vježbi koje će doprinijeti implementaciji kohezivnog stanja u kojem osjećanje i slušanje

drugih postaje važan aspekt same metodologije, zajedno s idejom proceduralne tišine i vrlo specifične interakcije s vremenom.

Stoga, kako bi se potaknulo i održalo usvajanje spekulativnih i praktičnih kompetencija na temu digitalnih vještina 21. stoljeća i promocije društvene svjesnosti i inkluzije, postaje gotovo spontano temeljiti metodologiju na korištenju pokretnih slika i grupe za kolektivno istraživanje koja će moći eksperimentirati jezikom kao vizualnim alatom, a koji će se zatim internalizirati i dijeliti unutar okvira studijske grupe.

Principi koji čine temelje formativnog rada na audiovizualima potječu od pažljivog iščitavanja povijesti jezika pokretne slike i zvuka u kontekstu razvoja medija.

Termini *kreativno, audiovizualno, pisanje i čitanje*, definirani u kontekstu jezika slika i zvuka, tvore okvir koji omogućuje povezivanje bazičnih audiovizualnih jezičnih vještina i fundamentalne teme formiranja kompleksnog sustava ekspresije. Čitanje i pisanje predstavljaju dvije kompetencije koje, zajedno sa sposobnošću zamišljanja, čine ključnu trijadu sazrijevanja aktivnog promišljanja koje može biti izraženo kroz alfabetski jezik i kroz analošku ili digitalnu medijsku komunikaciju.

Opći didaktičko-metodološki pristup

U pogledu pedagoškog pristupa, projekt *CraL* potiče specifični tip interakcije između učenja i poučavanja. Okruženje bi trebalo biti što više horizontalno, što znači da odgovornost stručnjaka leži u poticanju razvoja odnosa između polaznika edukacijskih modula s ciljem kreiranja oblika internog i auto-referentnog jezika.

Čin opservacije predstavlja prvi proces koji će učenike voditi prema kreiranju interne semantičke i vizualne taksonomije prema individualnim, društvenim i političkim primjerima. Pritom se promoviraju imaginativne reakcije koje, i na pojedinačnoj i na kolektivnoj razini, sudjeluju u ekspanziji i realizaciji značenja kroz produkciju ideja, vizija, kritičkih okvira i radikalnih pozicija vezanih za konfliktni aspekt našeg društva.

Cilj je produkcija konzistentnog i koherentnog zbira radova sa svim posebnostima studijske grupe čija će dinamika oblikovati obrazovni proces tijekom razvijanja niza internih procesa sazrijevanja koji će stimulirati reprezentativne prikaze stvarnosti.

Pristup je istovremeno i tehnički i spekulativan. Nadalje, pristup nudi opipljive smjernice o tome kako snimiti slijed vizualnih rezova te uključuje elemente narativne dramaturgije i povijesti kinematografije, kako bi se kreirao program koji ide dalje od koncepta „zabave“, a istovremeno razvija imerzivan i kritički vizualni kontekst.

Povijest metodologije

Iskustva između 1988. i 1995.

Metodologija koju predlaže projekt *CraL* temelji se na istraživanju koje je proveo *Laboratorij slikovnog i kreativnog pisanja* pri Sveučilištu „La Sapienza“ u Rimu, pod vodstvom Annia Gioacchina Stasija i Mery Tortolini.

Annio Gioacchino Stasi je scenarist, esejist i pisac; na poučavanju kreativnih procesa u pisanju radi tridesetak godina.

Mery Tortolini je slikarica, esejistkinja i učiteljica. Njezino umjetničko istraživanje se razvija kroz apstraktno znakovlje u rezbarenju različitih medija (www.merytortolini.it)

Iskustvo potječe od prijedloga za kolaboraciju iz 1994. godine koji je Annio Gioacchino Stasi podnio Tulliu De Mauru, utjecajnom talijanskom lingvistu iz razdoblja nakon 2. svjetskog rata, prevoditelju i autoru kritičkog komentara na *Tečaj opće lingvistike* Ferdinanda de Saussurea, jednog od najvećih predstavnika lingvistike 20. stoljeća.

Stasijev cilj bilo je pokretanje radionica kreativnog pisanja pri Odjelu za lingvistiku i jezične studije u Rimu, uz seminare, sastanke i simpozije s učenjacima i umjetnicima aktivnima na talijanskoj intelektualnoj sceni.

Kulturna klima talijanskih kasnih osamdesetih dovela je do uspona mnoštva drugih laboratorija na temu kreativnog pisanja i narativnih tehnika.

Dok su izvedbene umjetnosti, poput teatra, kina i glazbe, već uvelike vršile utjecaj na didaktičke prakse i pristupe u raznim obrazovnim kontekstima, narativno pisanje tada još uvijek nije bilo uključeno u nijedan pedagoški pristup.

Omero škola kreativnog pisanja - jedna od prvih škola za kreativno pisanje u Italiji koju su potaknuli A.G.Stasi, Enrico Valenzi, Andrea Porporati i Paolo Restuccia – težila je popunjavanju navedene praznine kroz organiziranje zbira radionica o tekstualnoj produkciji na polju književnosti i pisanja scenarija.

Uz mnoge druge doprinose iz tog razdoblja posebno vrijedi spomenuti proces koji je pokrenula Laura Lepri i koji je publiciran 1997. godine u eseju „Scrittura creativa. La scrittura creativa raccontata dagli scrittori che la insegna“ (Kreativno pisanje. Kreativno pisanje pripovijedano od strane pisaca koji ga poučavaju), u kojem je niz uspješnih pisaca surađivao kako bi se napravila analiza kreativnog pisanja s ciljem istraživanja procesa koji piscu dopuštaju transformaciju misli i ideja u opipljive i kreativne narativne komade.

Nakon nekoliko godina, 1994. godine je osnovana škola *Holden* u Torinu s Allesandrom Barricom kao jednim od osnivača.

S ciljem stvaranja organske i sveobuhvatne prakse koja bi se fokusirala na temelje nove metode pisanja čija osnova bi bila primjena kreativnih procesa, kolektiv *Omero škole kreativnog pisanja* osvrnuo se na tradiciju poučavanja kreativnog pisanja u akademskom kontekstu nekih od najboljih sveučilišta u Sjedinjenim Američkim Državama. Početkom 1920-tih Sveučilište Michigan nudilo je Roberta Frosta, jednog od najutjecajnijih pjesnika tog doba, kao voditelja nekolicine tečajeva, ali tek se tijekom 1960-tih godina na američkim sveučilištima pojavila praksa programa kreativnog pisanja na kojima se tražila suradnja s profesionalnim piscima za mentoriranje studenata i njihovih književnih projekata.

Između ostalih možemo spomenuti E. L. Doctorowa pri Sveučilištu New York i R. Carvera pri Sveučilištu Syracuse.

Laboratorij slikovnog i kreativnog pisanja pri Sveučilištu *La Sapienza* od 1996. do 1999.

Tečaj *Laboratorija slikovnog i kreativnog pisanja* koji je Stasi održavao pri Sveučilištu *La Sapienza* u Rimu težio je istraživanju svih procesa koji dozvoljavaju realizaciju reprezentativne ekspresije kroz čin pisanja te je unio značajnu promjenu uključivanjem vizualne produkcije i spekulacije.

Na temelju sadržaja koji su kreirani tijekom radionice, pisci, znanstvenici i umjetnici različitih disciplina pokušali su razviti dublju i kompleksniju viziju ostvarivanja ekspresije kroz pisanje. Rezultati tečaja doveli su do publikacije prva dva sveska „Teorije i prakse kreativnog pisanja,“ koja su uređivali Tullio de Mauro, Pietro Pedace i Annio Giocchino Stasi (Omero, 1999.).

(predavači: Lidia Ravera, književnica; Francesca Sanvitale, književnica; Clara Seren, književnica; Valerio Magrelli, pjesnik; Marco Bellocchio, redatelj; Massimo Fagioli, psihijatar; Remo Bodei, estetičar; Paolo Valesio, estetičar; Alberto Oliverio, neurobiolog i pisac; Emilio Garroni, filozof; Filippo La Porta, književni kritičar; Marino Sinibaldi, književni kritičar i radijski redatelj.)

Sljedeća bitna etapa bila je organizacija „Festival Citta della scrittura“ (festival Grad pisanja) 1994. i 1995. godine.

Na prvom izdanju sudjelovali su, između ostalog, Marco Bellocchio, Massimo Fagioli i Enrico Ghezzi. Debata se vodila oko umjetničke suradnje između redatelja i scenarista pritom analizirajući eksperimentalni audiovizualni projekt pod naslovom „Il sogno della farfalla“ (Leptirov san) koji je 1994. godine režirao Bellochio.

Istraživačka metoda procesa pisanja

Istraživanje se odvijalo oko pitanja proučavanja lingvistike koja nadilazi estetske i književne pristupe. Temeljilo se na proučavanju niza vizualnih procesa, a transformiralo se u semiotičku metodologiju i praksu.

Osnovni problem je bio pronalaženje načina kako shvatiti proces koji je u nastajanju, kao i pitanje može li se nadići iskustvena dimenzija i, najviše od svega, može li ovaj pristup biti primjenjiv u aktivnostima treninga i poučavanja.

Ključan je bio niz intervjuva i razgovora s Tulliom De Maurom koji je osvijestio potrebu pisca da uspostavi odnos s individualnom ekspresijom (Saussureov pojam *govor /parole/*) kreativne prirode kroz pristup koji koristi pred-lingvističko stanje. Slijedi niz kratkih ulomaka:

- “Lezione di dinamica dei fluidi ad una farfalla” (Lekcija iz dinamike tekućina za leptira), 1995.:

Istraživač mora uposliti svoj kapacitet za „perceptivnu osnovu i pred-lingvističku inteligenciju koja je generički kognitivna i semiotička“, razumjeti znakove procesa i izbjegavati trenutno verbaliziranje svojih zapažanja. Istovremeno, istraživač mora realizirati „suspensiju donošenja zaključaka.“ Na taj način, interne poveznice potiču vizualizaciju svih stadija procesa koji vrši utjecaj na konfrontaciju s ostalim sudionicima i odgađa verbalizaciju za neko kasnije vrijeme: stimulirani proces u nastajanju je transformativan i dinamičan, prema indikacijama ruskog psihologa Lava Semenoviča Vigotskog.

Nužno je izgraditi zbir hipoteza za procese koji su u bili rezultat određenih konkretnih reakcija. Ovo vodi nizu refleksija na koncept „mentalnih slika“ koje se razrađuju u procesu pisanja, i na psihičko stanje u kojem se one razrađuju kada je osoba budna. Mentalne slike su različite od onih koje su čista svjesna percepcija. Što je osnova objašnjenja iluzorne percepcije reprodukcije pomičnih slika u kinematografiji?

Fagiolijeva teorija rođenja i djetetove prve godine života objašnjava kako percepcija prolazi od pred-verbalne faze u verbalnu.

- “La frontiera mobile del linguaggio” (Pokretna granica jezika), u sklopu rada “Radionica slikovnog i kreativnog pisanja”, 2007:

Diskusija je bila usredotočena na djetetovu prvu godinu života i odnos između tog iskustva i kreativnog procesa do kojeg dolazi kod odrasle osobe.

Proces je Fagioli definirao kao re-kreativni: razrada misli i jezika na reprezentativan način.

Reprezentativni proces odrasle osobe sastoji se od rekreiranja prijelaza između nedefiniranih slika i zvukova prema definiranim konstruktima, odnosno, rekreiranja značenja naših ekspresija sa svim emocionalnim i kognitivnim sadržajem koji taj ljudski čin predstavlja.

Proces evaluacije uvođenja vizualne stimulacije bio je potaknut intenzivnom intelektualnom debatom između Stasija, psihijatra Massima Fagiolija i poznatog redatelja Marca Bellocchija.

Massimo Fagioli bio je jedan od najutjecajnijih talijanskih psihijatara, poznat svojoj „teoriji rođenja“ čiji temeljni tekst, „Instinkt smrti i znanja“ (1972.) je preveden na engleski i njemački jezik. Trideset i sedam je godina provodio kolektivnu psihoanalizu u Rimu i kroz svoj rad stvorio novu školu psihijatrije. Bio je aktivan na poljima umjetnosti poput arhitekture i filma te autor poznatih scenarija „La Condanna“ (Osuda), 1991., *Silver Bear* festival u Berlinu, i „Il sogno della

farfalla“ (Leptirov san), 1994., koji je režirao Marco Bellocchi. Fagioli je 1998. godine režirao film „Il cielo della luna“ (Mjesečevo nebo).

Marco Bellocchio je jedan od najvažnijih i najpoznatijih talijanskih redatelja nakon 1960-tih. Za film „I pugni in tasca“ (Šake u džepovima) iz 1965. godine dobio je nagradu *Golden Lion* za životno djelo 2011. godine. Osvojio je mnoštvo nacionalnih i međunarodnih priznanja. S Fagiolijem je radio na projektu „Diavolo in corpo“ (Vrag u tijelu), 1986., i „La condanna“ (Osuda), 1991.

Zajedno su radili i na projektu „Il sogno della farfalla“ (Leptirov san), audiovizualnom projektu u trajanju od 100 minuta predstavljenom na 47. filmskom festivalu u Cannesu. Film predstavlja Massima, četrnaestogodišnjeg glumca koji odluči šutjeti osim u trenucima kada je na pozornici.

Razvoj novog odnosa između slike i pisanja

1994. godine diskusija se je pomakla prema istraživanju nesvjesnih elaborativnih procesa u stanju buđenja, pri čemu je tema slike u odnosu na pisani teksta postala od ključne važnosti.

Interakcija između prakse pisanja, psihologije i vizualnih narativnih tehnika odredile su značajni napredak u dinamici istraživanja te ukazale na nove smjernice, poput ideje da bi se proces nesvjesnog elaborativnog pisanja mogao izraziti tijekom faze buđenja. Ovo je pružilo mogućnost stimuliranja, kroz pedagoške tehnike, aktivnog i internog prijenosa od čina pisanja prema svijetu slika.

Kako bi se produbio proces analize i definiranja evaluacije nesvjesnih elaborativnih procesa u fazi buđenja, Stasi je 1994. godine organizirao niz od 3 predavanja, obogaćenih sudjelovanjem De Maura, Fagiolija, Bellocchija i novih sudionika - Enrica Ghezzi i filmskog kritičara Valerija Caprara. Enrico Ghezzi je suvremeni filmski kritičar i autor televizijskih sadržaja. Kao autor televizijskih programa i emisija posvećenih kinematografiji odigrao je važnu ulogu u popularizaciji neobičnijih i manje dostupnih kinematografskih radova te u reinterpetaciji klasičnih filmskih žanrova i trenutaka iz povijesti kinematografije, uvijek prezentiranih i probranih s originalnim kritičkim ukusom.

Ghezzi je postavio inovativan koncept u televizijskom mediju koji uključuje rastavljanje i pojašnjavanje komunikacijskih manira i slikovnih spona u filmskoj montaži, ili komentare i bilješke na marginama koje su zatim uključene u izvorni rad te mu tako daju dodatni smisao ili ga zaokružuju s povijesne perspektive.

Valerio Caprara je profesor Povijesti i kritike kinematografije pri Fakultetu književnosti i filozofije Sveučilišta *L'Orientale* u Napulju i pri Fakultetu obrazovnih znanosti Sveučilišta *Suor Orsola Benincasa* u Napulju. Od 1979. godine je filmski kritičar za novine „Il Mattino.“ Trenutno je član znanstvenog odbora *Centro Sperimentale di Cinematografia* i *Accademia del Cinema Italiano*, *Premi David di Donatello*. Autor je niza knjiga, monografija i eseja na temu moderne i suvremene talijanske kinematografije te klasičnih žanrova američke kinematografije.

Rezultati ovog simpozija objavljeni su 1995. godine u časopisu *Omero*, godina 1, br. 1, te u Stasijevom djelu „Teoria e pratica della scrittura creativa I“ (Teorija i praksa kreativnog pisanja I.), *Omero*, 1996.

Umjetničke i kulturalne reference vezane za kreativne procese

Proučavanje *Dnevnika Franza Kafke*, ali i radova Jamesa Joycea, Faulknera i Conrada, upućivalo je na imaginativni kapacitet koji se može razviti u stadiju buđenja.

U romanu *Stephen Hero*, posthumno objavljenom autobiografskom djelu Jamesa Joycea, autor navodi da je epifanija „nagla duhovna manifestacija, bilo u vulgarnosti jezika ili geste ili u pamtljivoj fazi samog uma“ (*Stephen Hero*, str. 211.), te smatra da se te epifanije moraju zapisati „s izrazitim oprezom pošto su one [epifanije] same po sebi vrlo delikatne i kratkotrajne.“ (str. 211.)

Na isti način, pojavila se praksa korištenja imaginativne reakcije koja je naknadno primijenjena kod vizualnih znakova i kod pisanja, označavajući trenutke koji se mogu usporediti s narativnom tehnikom „epifanije“, odnosno trenutnom, ali ne i improviziranom načinu pisanja. Ovo je zapravo uvod u korištenje tehnike struje svijesti ili unutarnjeg monologa u pisanju.

Epifanija se u književnosti uglavnom odnosi na vizionarske trenutke u kojima likovi dobivaju nagle uvide ili prosvjetljenja koja mijenjaju procese unutarnjeg razumijevanja ili dovode do dubljeg shvaćanja svijeta.

U kontekstu razvijanja systemske prakse koja se može primijeniti u aktivnostima vježbi pisanja, element epifanije predstavlja trenutak koji potiče proces unutarnjeg sazrijevanje ili osvježivanja; unutarnja suština pisca potiče od imaginativne i neopipljive prostorno-vremenske dimenzije, a formira je suptilna intuicija i materija u razvoju, te se kreće prema vrlo opipljivom i definiranom prostoru na praznom papiru.

Drugi važni element je definicija otuđenja (*ostranenie*), koja potječe od ruskog formalista Viktora Šklovskog, književnog teoretičara, kritičara, pisca i pamfletista.

U eseju „Teorija proze“, napisanom 1925. i prevedenom 1990. godine, Šklovski promišlja o dinamici i mehanizmima procesa defamilijarizacije i alijenacije te ih definira kao otuđenje (*ostranenie*).

U svom eseju iz 1917. godine, „Umjetnost kao tehnika“, Šklovski tvrdi da bi se *ostranenie* trebalo shvaćati kao odvajanje od ustaljenih navika opažanja. U svakodnevnom životu ljudi često percipiraju stvari isključivo površno. Drugim riječima, ne vidimo ih onakvima kakve zaista jesu.

Kako bi zaista mogli shvatiti stvarnost moramo nadići našu „slijepu percepciju“, a to se može postići zauzimanjem gledišta otuđenja. Ovaj proces je, prema Šklovskom, osnovna zadaće bilo kojeg oblika umjetnosti.

Rani stadiji metodološkog pristupa: teorija opažanja i vrijednost riječi

Postalo je nužno formalizirati i definirati novi metodološki pristup koji bi temeljio svoju praksu na interakciji između opažanja i reagiranja na pruženi imaginarni podražaj.

Prateći opisani okvir, rad Tullija De Maura zauzeo je odlučujuću ulogu, posebice njegov esej „Vrijednost riječi“, čiji engleski prijevod je uredio Treccani 2019. godine. U ovom djelu autor promišlja o tome kako definiramo i kvantificiramo težinu riječi.

Prema De Mauru, započeti možemo opisivanjem oblika i korištenja neke riječi. Na primjer, možemo promatrati koliko prostora riječ zauzima u retku ili u govoru. Nadalje, takozvana težina riječi se identificira mješavinom elemenata koji se tiču značenja riječi, odnosno onoga što lingvisti nazivaju semantikom.

Ovaj rad obrazlaže, korak po korak, putovanje kroz značenje riječi, pružajući arheološko iskapanje talijanskog jezika, detektirajući zaboravljena lingvistička blaga te vraćajući značenje i konkretnost našem svakodnevnom govoru.

Uvod u tekst je napisao lingvist Stefano Gensini koji izražava svoje promišljanje o riječima i njihovom korištenju u društvu: one preferiraju samoprepoznavanje i međuljudsku interakciju.

Zahvaljujući opsežnom istraživanju njemačke škole moderne kritike, Stasijeva metodologija zadobila je dublje značenje. Njemačku školu moderne kritike razvili su Wolfgang Iser i Hans Robert Jauss, a uz to su i su-osnovali Sveučilište u Konstanzu i Grupu za književne studije u Konstanzu.

Jauss je bio profesor književne kritike i romantičarske filologije. Njegova verzija teorije opažanja predstavljena je tijekom kasnih šezdesetih godina prošloga stoljeća kroz višeznačan zbir reakcija na čin čitanja i odgovorom na relevantnost dobivenu kroz tekst u procesu stvaranja značaja.

Jaussova „Rezeptiongeschichte“, ili „Povijest opažanja“, ilustrirala je evoluciju opažanja teksta sa svim vezanim i evoluirajućim paradigmama unutar književnosti.

Ova teorija razvijena je u Njemačkoj istovremeno s promjenama u francuskoj i angloameričkoj kritici kod kojih se tada događao pomak od strukturalističkog fokusa na književni tekst prema post-strukturalističkom gledištu u smislu formiranja i proliferacije značenja.

Čitateljeva reakcija na tekst se ovdje jasno naglašava kao zajednički produkt čitateljevih shvaćanja, definiran osobnom imaginacijom.

Nadalje, Wolfgang Iser, profesor engleskog jezika i komparativne književnosti pri istom ateneumu, kasnije je zauzeo ulogu čitatelja kao djelotvoran suradnik u procesu rasvjetljavanja i razumijevanja pisane produkcije.

Stasijeva metodologija obogaćena je navedenim istraživanjem te se u nju uvodi ideja o produktivnoj i imaginativnoj reakciji na tekst, ili na riječ, kroz kreativan čin pisanja i stvaranja vizualne produkcije.

Okruženje radionice postalo je prostor u kojem se pokušalo eksperimentirati oko izvorne prirode lingvističkog čina - kroz prepoznavanje njegovog cirkularnog procesa, Stasi i učenici su istraživali jezik kao objekt koji treba testirati, dekonstruirati, iskrojiti i rasplesti.

U ranije spomenutom eseju „Vrijednost riječi“, De Mauro govori o riziku da identificiranje primatelja i pošiljatelja određene poruke postane previše shematsko jer bi se ovaj pristup

fokusirao na trenutak primanja slijeda riječi te bi se na proces gledalo kao na zrcaljenje produkcije: „Hipoteze o izdvojenim ekspresivnim i semantičkim elementima se pojašnjavaju prije i izvan okvira znanja i odrednica pojedinog konkretnog i verbalnog jezika: na bazi percepcije i pred-lingvističke inteligencije, generički kognitivne i semiotičke.“ (str. 59.)

Jezgra Stasijeva produkcijskog i didaktičkog istraživanja uključivala je primjenu dekonstrukcijske prakse prema korištenju riječi i jezika kako bi njegovi ispitanici – njegovi studenti i kolektiv pisaca, lingvista, umjetnika, kinematografa, kritičara i psihologa s kojima je surađivao – stupili u kontakt s pred-lingvističkom inteligencijom kroz intuitivni pristup.

Stoga, interakcija koju je Stasi predlagao polaznicima svojih radionica pisanja nije bila samo logična i racionalno eksplorativna, ona je pripadala praksi osmišljenoj da favorizira razvoj unutarnje predispozicije prema „pred-lingvističkim besmislicama“ koje se oslanjaju na percepciju i pred-oralnu inteligenciju, vrlo nalik nesvjesnom stanju buđenja.

Tema pred-lingvističke stvarnosti je u to vrijeme također bila predmet promišljanja psihijatra Massima Fagiolija. On je formalizirao teoriju koja spaja kompleksnu sposobnost maštanja i jednako kompleksnu sposobnost produkcije internih slika od prvih trenutaka nakon rođenja.

Kako bi se bolje razjasnio ovaj način interpretacije, slijedi nekoliko uvida preuzetih iz tekstova i objavljenih članaka Massima Fagiolija:

TVAR + ENERGIJA = MISAO

Ovo je formula *Teorije rođenja* Massima Fagiolija.

Tijekom trudnoće, prvo embrij, a zatim fetus uronjeni su u okruženje potpune tame u kojoj vlada stanje koje se u medicini naziva homeostazom (stalna ravnoteža usprkos vanjskim varijacijama), čiji cilj je biološki razvoj fetusa. Po rođenju homeostaza nestaje, novorođenče „izlazi na svjetlo“ te dolazi do drastičnih promjena, prva od kojih je prijelaz iz okruženja potpune tame u svjetlo. Kada fotoni (energija) udare o mrežnicu (materija) na oku novorođenčeta, jedinom dijelu mozga otvorenom prema vanjskom svijetu, dolazi do aktivacije fotosenzitivnih neurona koji šire električne impulse preko cijelog živčanog sustava.

Prema Fagioliju, trenutak u kojem mozak novorođenčeta reagira na podražaj svjetla je trenutak u kojem se formira ljudska mentalna realnost (misao): ovu reakciju Fagioli definira kao *pulsiju*.

„[...] dolazak svjetla na mrežnicu uzrokuje ostvarivanje nematerijalne stvarnosti što se naziva *pulsija*.“

Left, 14. siječnja 2017.

Ovaj poriv se može definirati kao psihička obrambena reakcija koja poništava, u smislu da agresivnu stvarnost ne-ljudskog svijeta (svjetlo, hladnoća, zvukovi) u koju je novorođenče naglo uronjeno pretvara u mentalno nepostojeću stvarnost. Istovremeno s nestajanjem nepodnošljivih podražaja, uslijed fuzije poriva prema životnosti (Fagioli taj poriv shvaća kao karakteristiku reaktivnosti i otpora koja potječe od biološke osjetljivosti koju fetus razvija od 24. tjedna trudnoće), kod novorođenčeta se javlja ideja o postojanju samoga sebe. Ovdje se ne govori o ideji u smislu racionalnog i svjesnog shvaćanja vlastitog tijela koje novorođenče još uvijek ne posjeduje, već je ta ideja povezana s onim što Fagioli naziva „memorijom-fantazijom“ osjećanja koje potječe od kontakta kože fetusa s amnionskom tekućinom (dinamika koju je Fagioli inicijalno nazvao „nesvjesnim mirnim morem“, a kasnije „sposobnošću maštanja“).

Središnju ulogu u Fagiolijevom teoretiziranju imale su opservacije protoka vremena različitog trajanja (u terminima sekundi) neposredno nakon poroda. Tijekom tog vremena novorođenče još uvijek ne diše, nema tonus mišića i ne pokazuje naizgled nikakvu reakciju prema okruženju. Jedina moguća aktivnost u ovom vremenskom periodu, koji je Fagioli definirao kao „dvadeset sekundi“, je stoga mentalna reakcija definirana kao poriv. Aktivacija cerebralne materije na podražaj svjetla pokreće i motoričke neurone te omogućuje, kroz kontrakciju respiratornih mišića, disanje i prvo plakanje, onaj očiti znak koji kod prisutnih dovodi do uzvika: „dijete je rođeno!“

Da sažmemo, rođenje je trenutak, ni prije ni kasnije, u kojem se formira ljudska mentalna realnost kroz biološku reakciju na svjetlo, što je zapravo nespješna misao koja pretvara ono što je (ne-ljudski svijet) u ono što nije i, istovremeno, ono što više nije (intrauterina homeostaza) u ono što je. Prva misao novorođenčeta je stoga sposobna istovremeno „nestati“ neživi agresivni svijet i „postati“ sjećanja o osjećanju koje je fetus stekao u kontaktu s amniotskom tekućinom, što pak donosi sigurnost u postojanje vlastitoga tijela; Fagioli, u svom prvom svesku, *Instinkt smrti i znanja*, definira ovo kao „san o nestajanju.“

Fagiolijevi tekstovi skrenuli su pozornost na te prve trenutke života u kojima je novorođenče inertno i tiho.

Tišina je sve više i više zaprimala ključnu ulogu u definiranju procesualne refleksije. Tišina je bila prisutna u De Maurovoj teoriji jezika kao ključni poticatelj auto-refleksivnog kapaciteta ljudskog

jezika koji se zatim, u širem smislu, može primijeniti na modalitete reprezentativne misli kroz slike i pisanje.

Nadalje, Marcella Fagioli, kćer poznatog psihijatra, napisala je rad na polju medicine pod naslovom „Riječ nesvjesnog. Hipoteze koje povezuju lingvističke studije s fizičkom stvarnošću“ (1992./1993.) u kojem je istraživala može li novorođenčad u prvim danima života razviti nesvjesnu sferu koja bi se mogla povezati, između ostalog, i s jezikom koji potječe od odnosa sa stvarnošću na temelju percepcije zvukovnih, taktilnih, okusnih, mirisnih i vizualnih podražaja.

U takvom procesu verbalne reprezentacije dolaze kronološki, a primarni odnos s vizualnom percepcijom dovodi do teme promišljanja kroz slike i do produkcije jezika koji će se u konačnici razviti u govorenje i pisanje.

Razmatranje vizualne percepcije i vizualne reprezentacije dovodi do ključne važnosti koncepta linije, s obzirom da se nijedan oblik ne može definirati bez tog grafičkog elementa.

CraL metodologija potječe od ovog istraživanja i traži sve točke kontakta koji bi mogli razvijati proces pisanja kroz vizualni pristup.

Snažna poveznica leži i s prijedlozima praksi takozvanih reprezentativnih umjetnosti čiji najznačajniji primjer predstavlja eksperiment Bauhaus.

1926. godine, Vasilij Kandinski je objavio rad „Točka, linija, površina“ u kojem, između ostalih aspekata, naglašava kako geometrijski, fizički, estetski i duhovni koncepti prirodno koegzistiraju u kreativnim procesima.

Tvrđi da se „linija rađa iz točke u pokretu, višestruke linije stupaju u interakciju na osnovnoj površini, definiranoj kao materijalna površina - koncept koji se priziva kako bi na sebe primio umjetnički rad.“

Ovakav opipljiv, a istovremeno i konceptualni prostor se lako može primijeniti na ideju o praznoj stranici, pri čemu važan postaje pristup prema ideji procesa kreativnog pisanja povezanih s vizualnom produkcijom.

Laboratorij slikovnog i kreativnog pisanja 1999. - 2015.

Stupanje u kontakt s Mery Tortolini, slikaricom i istraživačicom, potaknulo je ideju o istraživanju kreativnog rada kroz prijelaz iz apstraktnih znakova u pisanje i obrnuto.

Proces pisanja je počeo uključivati i napredno istraživanje na polju umjetničkog eksperimentiranja čiju jezgru čini aktiviranje trenutaka interakcije između riječi i slika.

Kako točka u pokretu određuje definiciju linije, tako je i ovaj novi pristup uključivao psihomotorni odnos prema kreiranju grafičkih znakova na poticaje koji nisu nužno bili samo pisani tekstovi.

Pristup je postao još više participativan, dok su se hijerarhijski odnosi između učenika i učitelja rasplinuli te je čitava grupa zaprimila formativnu i pedagošku ulogu.

Predavanja su se nazivala „reprezentativnim predavanjima“, studenti su poticani kroz narativna i teorijska uvodna čitanja i kroz slike stvorene posebno za njihove potrebe.

Tijekom ove faze, od učenika se tražilo da zauzmu tiho stanje te da koriste pastele u boji i komad papira kako bi kreirali niz vizualnih znakova. Ova faza se koristila za postizanje prvog razdvajanja – svjesno mentalno stanje bi prepuštalo ruci da slobodno stvara linije.

U međuvremenu, voditelji laboratorija bi polako aktivirali procese čitanja i improvizirali verbalne varijacije ovisno o odnosu koji je uspostavljen s učenicima.

Učenici bi zatim bili ostavljeni sami u učionici, u tihom okruženju, te bi slobodno producirali kratak tekst, pokušavajući se povezati s internom i intimnom pred-oralnom inteligencijom, stimulirajući nesvjesno stanje buđenja koje je opisano ranije u ovom tekstu.

Voditelji laboratorija bi se zatim vratili u zajednički radni prostor te bi zbir slika, produciranih u tihom i samotnom stanju, bio predstavljen u rečenicama kako bi se naglasila poveznica između vizualnih reprezentacija i teksta.

Svaki sudionik bio bi pozvan da ustane i pročita svoj tekst uz prikaz slike koju je ranije producirao. Sastanak po sastanak, tijekom slika i riječi je poprimio formu kolektivne narativne kreacije koja je uključivala likove, situacije, refleksije i priče.

Vizualna i pisana kolektivna naracija je poprimala oblik.

Rezultat je vodio prema nizu vrlo zanimljivih i stimulativnih bilješki: u trenutku u kojem je pisani tekst bio produciran, odložen i preveden u fizički oblik kroz apstraktno slikanje, učenici bi ušli u prostor u kojem riječi poprimaju dubinu, pojavili bi se novi aspekti muzikalnosti, a pisani rezultati bi stupili u kontakt s reprezentativnim promišljanjem.

Apstraktni pokreti misaonih procesa bi se preveli u strukturalne vizualne znakove poput linija i boja, a vizualne reprezentacije u nadograđene oblike muzikalnih i vokaliziranih tekstova.

Ponavljanje ove prakse ostavilo je tragove znakova i dizajna koji će se kroz godine ponavljati i stvarati čvrstu vizualnu reprezentaciju nečega što se može definirati kao „interno stanje“.

Rezultati su objavljeni u djelu „Radionica slikovnog i kreativnog pisanja. Koraci i teorija. Istraživanje o reprezentativnom promišljanju“, Stasi i Tortolini (2007.).

U *Laboratoriju slikovnog i kreativnog pisanja*, koji se odvijao između 1999. i 2015. godine, ustaljenom praksom je postalo navođenje grupe polaznika na komponiranje priče korištenjem slika i riječi, uz aktivnu uključenost voditelja edukacije.

Stimulacija se odvijala kroz artikulaciju različitih trenutaka pisane produkcije i svjesnog razdvajanja od tekstualnog objekta i lingvističkog pristupa. Kao što je ranije napomenuto, stanje polaznika se pomicalo prema konačnoj zadaći stupanja u pred-verbalno stanje koje smo svi iskusili tijekom ranog djetinjstva.

Ovaj čin, definiran kao re-kreativni proces, snažno se oslanja na tišinu koja se koristi kao alat za odvajanje od duboko kognitivne dimenzije na koju se racionalni um teži osloniti prilikom produkcije.

Kreiranje neodređene slike i popratno predstavljanje u obliku vizualnih linija poticalo je re-kreiranje zvučnosti određene ekspresivne rečenice.

Značajan je bio i direktni odnos koji se artikulirao unutar grupe, u skladu s holističkim pristupom potaknutim proksemičkom gestom, verbalnom artikulacijom i trenucima reprezentativne prirode. Kasnije bi svaki polaznik bio stimuliran da nastavi pratiti sličan smjer, pri čemu bi se nastavili kretati od vizualne produkcije prema pisanju.

Svake godine, kao čin restitucije, kolektivne priče su čitane publici na kraju tečaja, a zatim su, u suradnji s *Ateneo* teatrom, organizirane kazališne izvedbe.

Ovo iskustvo je dovelo do značajnog obogaćivanja metodologije koja je prirodno klizila prema audiovizualnom jeziku i iskustvu s ICSBA-om (*Središnji institut za zvuk i audiovizualno naslijeđe*).

Kreativne radionice zvuka i slike u pokretu pri ICBSA-u

Počevši od 2013. i 2014. godine pri ICBSA-u, u sklopu talijanskog Ministarstva kulture, Annio Gioacchino Stasi poticao je ideju o primjeni iste metodologije u kontekstu audiovizualnog jezika.

Uvevši element pokreta u vizualnu produkciju, Stasi je naglasio povijesni i lingvistički aspekt koji je omogućio izum naprava sposobnih reproducirati zvukove i slike.

Tijekom stotinu i pedeset godina došlo je do temeljnih modifikacija u načinu na koji ljudi procesuiraju i promišljaju o stvarnosti kroz audiovizualnu misao i jezik koji nas uključuje sve, a naročito nove generacije: digitalne urođenike.

Ova stvarnost nadilazi granice profesionalizma koji je ranije stvarao audiovizualne produkte za medije, svijet zabave i šou biznis.

U suvremenim vremenima, indirektnu pismenost određuje kontinuiran i sveobuhvatan odnos te receptivno i produktivno korištenje audiovizualnog jezika na razini reprodukcije.

Stoga možemo naglasiti neke osnovne elemente koje uključuje primjena laboratorijske metodologije na audiovizualni kontekst:

- predlaganje re-kreiranja imaginativnih i emocionalnih reakcija pojedinaca i kolektiva kroz lingvističko korištenje alata za audiovizualnu reprodukciju
- smještanje u različite dinamike razdvajanja koje odgovaraju različitim modalitetima misli: san (promišljanje kroz snove o slikama), budno stanje (logičko i racionalno promišljanje), auroralno stanje (nesvjesne slike, reprezentativna misao koja nije nalik snu).
- postepeno omogućavanje, kroz vrijeme, diferenciranja načina promišljanja kroz razvijanje vlastitih gledišta pomoću ekspresivne prakse kako bi se identificirao lingvistički referentni sustav u koji pojedinac uranja te kako bi se s njime uspostavila kritička dijalektika.
- uspostavljanje drugačijeg odnosa sa sadašnjošću kroz čin jezika koji izolira i analizira konflikte i teme prisutne u povijesti i društvenom životu
- u obrazovnom (školskom) i društvenom kontekstu, predložiti ovaj modalitet jezika i ekspresije kao mogućnost i uspoređivanje s drugim generacijama i kulturnim grupama prisutnima u društvu kako bi se doseglo dijeljenje iskustva i dinamiziranje konflikata.

Pisanje i reproduktivnost stvarnog

Reprodukcija kretanja slike i zvuka je temelj revolucije jezika koja se dogodila krajem devetnaestog stoljeća; od pozitivizma je ona naslijedila poriv da postigne nešto što nikad ranije u ljudskoj povijesti nije bilo ostvareno – da stabilnim i opazivim učini nešto što će se prikazati našim očima i ušima u neopipljivom trenutku vremena.

Za slike reproducirane u pokretu ovo je fi efekt - prividna percepcija koju je Wertheimer 1912. godine opisao u svom članku „Eksperimentalne studije percepcije pokreta“, analizirajući kako nizanje dvadeset i četiri kadra statičnih slika po sekundi proizvodi dojam pokreta koji zapravo i ne postoji.

Gešalt teoretičari poput Werheimera, Kohlera i Koffke istraživali su na koji način mrežnica prikuplja vizualne informacije i kako vizualna percepcija za sobom povlači spekulativne procjene. Značajnim je postalo istraživanje ljudske uključenosti (imaginativne i vremenske prirode) koja je nadređena reakcijama koje se temelje na reproduktivnosti stvarnost. Temeljem te dvije komponente izvedeni su novi načini pričanja priča i zabave, ali i razmišljanja, komuniciranja i shvaćanja stvarnosti.

Kino je umijeće koje je, po prvi puta, omogućilo prikupljanje niza pokretnih slika i zvukova izravno iz stvarnosti koji zatim dozvoljavaju konstrukciju univerzalnog jezika. Ono posjeduje ogromnu moć nad našim umovima jer stvara reproduciranu stvarnost koja sa sobom donosi snažan osjećaj istinitosti. Neki oblik sanjarenja kojem se slobodno možemo prepustiti, otvorenih očiju.

Kada predstava završi i svjetla se upale, gledatelji procesuiraju dvije isprepletene stvarnosti, onu koja je bila vizualno reproducirana i onu u kojoj oni sami obitavaju.

Bila je ovo epohalna promjena koja je dovela do novog načina izražavanja emocija, misli, povijesnih činjenica, međuljudskih i društvenih odnosa.

Ogromna novina ležala je u činjenici da je odjednom postalo moguće opazivima učiniti vanjske stvarne podatke kroz kompoziciju lažne percepcije u stanju prostorno-vremenskog kretanja, ali i manifestirati i učiniti opazivim interno vremensko kretanje misli u različitim mentalnim stanjima snivanja i buđenja. Od sanjarenja do pamćenja. .

Umjetnički rad u doba mehaničke reprodukcije Waltera Benjamina: aura i stanje vremenskog kretanja reprezentativne slike

U našim refleksijama nikako ne smijemo zanemariti jedan od utjecajnijih tekstova 20. stoljeća o reproduktivnosti, „Umjetnički rad u doba mehaničke reprodukcije“ (1935.-1936.) u kojem Walter Benjamin provodi temeljitu analizu snažnih transformacija do kojih je dovela primjena mehanizacije u umjetnosti.

Pošto oko percipira brže nego što ruka može crtati, proces slikovne reprodukcije postao je toliko ubrzan da može držati korak s govorom.

Kameraman koji snima scenu u filmskom studiju hvata slike brzinom glumčeva govora. Jednako kao što je litografija praktički implicirala pojavu ilustriranih novina, fotografija je najavljivala akustični film.

Tehnička reprodukcija zvuka ostvarena je krajem pretprošlog stoljeća.

Ovi istovremeni napori učinili su izvjesnom situaciju na koju je Paul Valéry ukazao u sljedećoj rečenici: „Kao što voda, plin i struja dolaze do naših domova izdaleka kako bi se zadovoljile naše potrebe na najjednostavniji mogući način, jednako tako će nas se snabdijevati vizualnim i auditivnim slikama koje će se javljati i nestajati jednostavnim pokretom ruke, jedva nečim više od prolaznog znaka.“ (op. cit., str. 226.).

Oko 1900. godine tehnička reprodukcija dosegla je standard koji je omogućavao reprodukciju svih umjetničkih djela te je stoga dovela do ogromnih promjena u njihovom utjecaju na javnost. Istovremeno, reprodukcija je i sama zauzela svoje mjesto u umjetničkim procesima.

Za proučavanje ovog standarda ništa nije bilo toliko razotkrivajuće kao posljedice koje su te dvije različite manifestacije – reprodukcija umjetničkih djela i filmska umjetnost – izvršile na tradicionalnu umjetnost.

Ovakav pristup omogućuje iščitavanje Benjaminovih djela u novom svjetlu.

Koncept *aure*, za koji Benjamin tvrdi da se gubi kod mehaničke reprodukcije jer „čak i najvjernijoj reprodukciji umjetničkog djela nedostaje jedan ključni element – prisutnost u vremenu i prostoru,“ danas može biti iznova razmotren i zamišljen kao vrsta odnosa između koncepta kretanja slika u vremenu u kojem se odvija reakcija imaginativne prirode od strane javnosti ili grupe.

Nadalje, u obzir treba uzeti i iskustvo umjetničkih istraživanja koja se, posebno na razmeđu devetnaestog i dvadesetog stoljeća, udaljavaju od ideje razlikovanja između stvarnosti i reprezentacije te se kreću prema potrebi realizacije jezika koji bi svoje mjesto i ulogu pronašao zahvaljujući sintezi strukturalnih elemenata koji slijepo ne prate kanone poput opservacije i percepcije.

Pregled strukture tečaja

UVOD

Lekcije su podijeljene u četiri faze koje odgovaraju teorijsko-praktičnom ostvarivanju onog što smo ranije nazvali **audiovizualnom pismošću reprezentativnog promišljanja na osnovi reprodukcije**. Lingvistički pristup radionicama slikovnog i kreativnog pisanja koji se primjenjuje u projektu CRAL gleda na pismenost kao na istraživanje i otkrivanje **osobnog ekspresivnog kapaciteta** kroz izgradnju vlastitog gledišta na stvarnost. Na ovaj način sustav referenci s kojima se suočavamo sinkronijski (medijski sustav za zabavu i komunikaciju) i dijakronijski (povijest jezika pokretnih slika na reprodukcijskoj osnovi) postaje nešto jasniji. Kroz četiri predložena koraka, korištenje audiovizuala će poboljšati auto-refleksivni lingvistički kapacitet u kritičkom smislu.

TEMATSKJE CJELINE MODULA

1. Idejna reakcija (Moduli 1-2)

Stimuliranje idejne reakcije je prvi korak treninga. Ovo implicira prepoznavanje osnovnih stadija lingvističko-representativnog procesuiranja što će, kroz proces stvaranje slika, dovesti do razvijanja reaktivne osjetljivosti u odnosu prema stvarnosti i odvajanje od stvarnosti. Postepeno će se javiti razlika između gledanja stvarnosti (na temelju isključivo perceptivnog pristupa) i viđenja stvarnosti (što uključuje elaboraciju konflikta kroz osobnu točku gledišta). Kroz sistematičan pristup prikupljanja bilješki i vizija (slika, sekvenci) pronaći će se generativna slika. Konflikt, koji je svojstven generiranju slika, će se razvijati kroz dramaturško vrijeme u obliku priče. Stoga postaje nužno naučiti osnove sintakse vizualnog filma.

2. Oblikovanje projekta (Moduli 3-4-5-6)

Ekspresija sa sobom nosi potrebu oblikovanja ideja. Dijakroničke i sinkronijske usporedbe s prevladavajućim dramaturškim i narativnim strategijama u pisanju i slikanju (s kojima se dnevno susrećemo pri realiziranju značenja) postaju nužne i očite: gledanje televizijskih serija, emisija, vijesti, informativnih programa, zabavnih sadržaja ili detaljnih analiza nekih tema. Kako bi realizirali vlastito gledište, jednom kad pronađemo svoju narativnu sliku potrebno je podatke iz stvarnosti, koje smo prepoznali kao bitne za našu priču, transformirati u narativne elemente: okruženja postaju filmski setovi, ljudi postaju likovi, riječi postaju dijelovi dijaloga. Reprezentativna slika koristi sliku stvarnosti kako bi izrekla i prikazala smisao koji želimo ispričati, bilo da se radi o fiktivnom djelu ili dokumentarnom. Prvi oblik projekta nastaje kroz tehničko pisanje (tema, shema, rukopis) i kroz sliku (ilustrirani scenarij – *storyboard*).

3. Od dizajniranja projekta do njegove implementacije (Moduli 7-8-9)

U fazi realizacije projekta ulazi se prostor i vrijeme gdje reprezentativna djela postaju jezik. Traži se filmski set, sastavlja se glumačka postava, provode se intervjui, snimaju se scene. Grupa polaznika postaje organizacija čiji cilj je kreiranje konkretne priče. Odnos između slike koja se želi predstaviti i slike stvarnosti postaje sve jasnija. Organizira se upravljanje slikom (ovdje puno toga ovisi o odabiru dokumentarnog ili fiktivnog pristupa) kroz različite faze snimanja, odabira kadrova, audio-vizualne montaže te kroz raspon mogućih modifikacija značenja, sve s ciljem fokusiranja baš na ono što se želi izraziti. Proces postaje sve očitiji i ovo je često izvor krize. Modifikacija interne vizije, prolazak kroz faze krize i prevladavanje krize su temeljni razvojni elementi za naše polaznike.

4. Odnos s vlastitom vizijom (Modul 10)

Različite faze razrade priče zahtijevaju promišljanje unutar grupe kroz koje se verificiraju i proširuju vještine uspoređivanja: lingvistički - polaznici putuju od vizualnog prema verbalnom i obrnuto. Vještine sazrijevaju te su primjenjuju tijekom ovog procesa. Kada narativna forma dosegne inicijalni cjeloviti pregled potrebna je rasprava s osobom izvana. Ovo je važan korak jer polaznike prisiljava da se odvoje od svog djela i vide reakcije koje njihov video izaziva kod publike. Auto-refleksivna dimenzija polaznika se osnažuje. Ova faza aktivira društvenu dinamiku cijele škole, ali se prelijeva i na obitelji i druge kolektive (udruženja, lokalni odbori i sl.). Kreira se početna socijalizacija iskustva, što može dovesti do kvalitativnog skoka kod osviještenosti polaznika, kao i kod obitelji i školskih djelatnika.

TEČAJ E-UČENJA

Online tečaj obuhvaća 20 sati kroz period od 5 tjedana (planirano od rujna 2022. do prosinca 2022.) te je podijeljen na 10 modula od 2 sata od kojih svaki uključuje:

- video lekcije
- materijale za čitanje
- vježbe
- evaluaciju modula

Moduli će se djelomično ostvariti putem interneta (20 sati), a djelomično putem 5 radionica uživo (15 sati) koje će se organizirati u svakoj od uključenih država.

Uvod u online module: video lekcije pružaju praktičnu demonstraciju onog što se odvija u radionicama u školama. Stoga, učenje metode će se odvijati kroz praksu i kroz dokumentiranu demonstraciju njene primjene tijekom radionica uživo.

Pregled strukture modula

IDEJNA REAKCIJA

MODUL 1: Što je slika?

Pokrivene teme:

Refleksija i debata o činu i procesu fotografiranja/slikanja i vizualne komunikacije.
Povijest zvuka i slikanja, uvođenje pojmova.
Snimanje filmova i vizualna percepcija.
Društvena uloga u procesu fotografiranja/slikanja.

- **Cjelina 1- Kapacitet reakcije**
Opažanje i sjećanje.
Osjećanje i pamćenje.
Slike u odnosu, slike u odvojenosti.
Reagirane na vanjske podražaje kroz reprezentativno djelovanje.
- **Cjelina 2 - Što je slika?**
Reprezentativna slika je misao.
Mentalna stanja u kojima se procesuiraju reprezentativna misao.
Reprodukcija realnosti, pregled povijesti kinematografije.
„Fi efekt“.
Reproducirana slika kao ekspresija.
- **Cjelina 3 – Bilježnica**
Prikupljanje slika je otkrivanje vremena.
Potruga za točkom gledišta.
Razlika između gledanja i viđenja.
Povijest generiranja slike.
Temeljni element pričanja priče: konflikt.

Zadatak 1

Prikupiti slike stimulativnih situacija iz stvarnog života u digitalnu bilježnicu.

Ciljevi učenja:

- postati svjesniji vlastitih reakcija na vanjske podražaje.
- razumijevanje reprezentativnog djelovanja
- definiranje koncepta slike
- razumijevanje važnosti točke gledišta

- razumijevanje važnosti konflikta kao temeljnog elementa naracije
- razumijevanje jezika slika
- razumijevanje procesa reproduciranja stvarnosti kroz jezik kinematografije

Ishodi učenja:

- interpretirati slike i podražaje koje one pružaju
- samoizraziti se kroz reprodukciju slika
- istražiti svoje točke gledišta kao sredstvo ekspresije
- prepoznati konflikt kojeg se želi prikazati
- prikupiti slike stvarnosti

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena trajanja	Raspored
Modul 1: Što je slika	Dvadesetominutne video lekcije podijeljene u 3 dijela 3 detaljna materijala za učenje 1 praktična vježba	Video lekcije, Dodatni materijali za čitanje, Zadatak za pripremu	Oko 2,5 sata	Tjedan 1 - dan 1
Cjelina 1 – Kapacitet reakcije	Video lekcija, dio 1	Video lekcije	12:32 minuta	Tjedan 1 - dan 1
	1 obrazovni paket	Dodatni materijali za čitanje	10 minuta	Tjedan 1 - dan 1
Cjelina 2 – Što je slika	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	11:40 minuta	Tjedan 1 - dan 1
	1 obrazovni paket	Dodatni materijali za čitanje	10 minuta	Tjedan 1 - dan 1
Cjelina 3- Bilježnica	Video lekcija, dio 3	Video lekcije	09:43 minuta	Tjedan 1 - dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 1 - dan 1
	1 vježba	Pripremni zadatak	60 minuta	Tjedan 1 - dan 1
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 1 - dan 1

MODUL 2: Vizualna sintaksa i re-kreativno kretanje

Pokrivene teme:

Dijeljenje prikupljenih slika i diskusija.

Smjernice o vizualnoj sintaksi statičnih i pokretnih slika s fotografskim i kinematografskim primjerima.

Definiranje koncepta konflikta, vezane posljedice na osobni i društveni imaginarij.

Re-kreativni proces, definiranje i debata.

- **Cjelina 1- Analiza fotografije**
Neformalna fotografija
Slika koja sadrži konflikt
Okoliš i linije unutar kadra.
Ljudski subjekt u kadru.
Pojmovnik ulične fotografije.
- **Cjelina 2 – Vizualna sintaksa**
Nepomične slike, polja i snimci.
Snimak obrnutog polja, sekvencijski snimak, rotirajući (panning) snimak, srednji snimak, snimak krupnog plana (close-up).
Nagovještaji iz povijesti filma u kojima se razvija filmska sintaksa.
- **Cjelina 3 – „Re-kreativno kretanje“**
Retrogradno kretanje je promišljanje kroz slike.
Arijadnina nit – izlazak iz labirinta.
Zamišljanje je re-kreacija, prikazivanje nečega što inače nije opažljivo.
Reprezentativna slika govori.
- **Cjelina 4 – Kolektivno promišljanje o slikama**
Od slika do verbalnog izlaganja osnova narativne ideje.
Oluja ideja.

Zadatak 2

Primjena stečenog znanja i tehnika kroz prikupljanje slika, prostora i okoliša, kretanja ljudi i njihovog ponašanja u svakodnevnom životu te podizanje prikupljenih sadržaja na platformu.

Ciljevi učenja:

- učiti analizirati i interpretirati slike
- naučiti fotografske i kinematografske tehnike
- učiti kako koristiti moć reprezentativne slike u komuniciranju svoje vizije stvarnosti
- razrada ključnih elemenata narativne ideje
- učiti kako promatrati okoliš i ljude
- graditi narativnu ideju kroz oluju ideja

Ishodi učenja:

- koristiti slike za komuniciranje i samoizražavanje
- koristiti fotografske tehnike za efikasnije komuniciranje svoje vizije stvarnosti

- koristiti promišljanje kroz slike za stimuliranje kritičkog mišljenja, kreativne komunikacije i rješavanja problema
- priprema temelja za kolektivnu priču

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 2: Vizualna sintaksa i re-kreativno kretanje	20-minutne lekcije podijeljene u 4 dijela 4 detaljna materijala za učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Dodatni sadržaji za čitanje; Pripremni zadatak	Oko 2,5 sati	Tjedan 1 - dan 2
Cjelina 1 – Analiza fotografije	Video lekcija, dio 1 1 obrazovni paket	Video lekcije Dodatni sadržaji za čitanje	9:01 minuta 10 minuta	Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2
Cjelina 2 – Vizualna sintaksa	Video lekcija, dio 2 1 obrazovni paket	Video lekcije Dodatni sadržaji za čitanje	8:23 minuta 10 minuta	Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2
Cjelina 3- Re- kreativno kretanje	Video lekcija, dio 3 1 detaljni materijal za učenje	Video lekcije Dodatni sadržaji za čitanje	13:27 minuta 10 minuta	Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2
Cjelina 4 – Kolektivno promišljanje o slikama	Video lekcija, dio 4 1 obrazovni paket 1 vježba Evaluacija modula	Video lekcije Dodatni sadržaji za čitanje Pripremni zadatak Upitnik	7:50 minuta 10 minuta 50 minuta 10 minuta	Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2 Tjedan 1 - dan 2

OBLIKOVANJE PROJEKTA

MODUL 3: Vizualna dramaturgija

Pokrivene teme:

Dijeljenje prikupljenih slika i rasprava.
Konflikti i narativne forme.
Elementi dramaturgije.
Audiovizualni pristup: fiktivni i dokumentarni stil.

- **Cjelina 1- Pojmovnik vizualne dramaturgije**
Oblikovanje konflikta, kroz vrijeme, sa slikama.
Dokumentarni pristup nasuprot fiktivnome pristupu
Hvatanje kretanja slika u stvarnosti.
Shvaćanje kretanja slika u fikciji.

*Narativna forma se ostvaruje uz sudjelovanje publike.
Primjeri scena iz povijesti filma.*

- **Cjelina 2 - Reakcije na gledanje**

Ustrajnost slike u sjećanju.

Komuniciranje, reprezentacija, izražavanje.

Zabava nasuprot reprezentaciji.

Osjećajna reakcija: lagana/teška.

Kretanje misli i zaustavljanje misli.

Vođenje misli prema shvaćanju značenja.

Problem kulture mladih na internetu.

Zabavljati kroz reprezentaciju, navođenje ljudi da razmišljanju kroz reprezentaciju.

- **Cjelina 3 – Vizualna kultura**

Zadatak 3

Što klinci gledaju? Identificirati primjere sadržaja, videa popularnih youtubera, influencera, TV serija te ih podijeliti na platformi.

Ciljevi učenja:

- naučiti osnove vizualne dramaturgije
- prepoznati konflikt kao ključni narativni element u produkciji video priča
- razumjeti razlike između dokumentarnih i fiktivnih pristupa, kao i različite tehnike koje se u njima koriste
- razumjeti kako su spomenute tehnike bile efikasno primjenjivane kroz povijest filma
- učiti kako privući i uključiti publiku
- učiti o tehnikama i pristupima za komunikaciju, reprezentaciju i kreativno izražavanje problema koji se smatraju bitnima
- razumjeti razliku između zabave i reprezentacije
- identificirati probleme vezane za kulturu mladih na internetu
- koristiti reprezentativni pristup za stimuliranje kritičkog mišljenja

Ishodi učenja:

- primijeniti principe vizualne dramaturgije kod pisanja i predstavljanja efikasnih priča s emotivnim nabojem
- uključiti konflikt u svoje priče kako bi ih se učinilo primamljivima publici
- znati kako izabrati dokumentarni ili fiktivni pristup za audiovizualne produkcije ovisno o tome što se želi ispričati
- stvoriti značajno djelo umjesto produkta isključivo zabavne naravi

- koristiti stečeno znanje o digitalnoj kulturi mladih za stimuliranje dubljeg promišljanja o društvenim izazovima koje mladi smatraju bitnima

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 3: Vizualna dramaturgija	Jedna video lekcija podijeljena u tri dijela 3 detaljna materijala za učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Materijali za dodatno čitanje; Pripremni zadatak	Oko 2,5 sati	Tjedan 3 - dan 1
Cjelina 1- Pojmovnik vizualne dramaturgije	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	21:23 minuta	Tjedan 3 - dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje;	10 minuta	Tjedan 3 - dan 1
Cjelina 2 – Reakcije na gledanje	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	4:39 minuta	Tjedan 3 - dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje;	10 minuta	Tjedan 3 - dan 1

Cjelina 3 – Vizualna kultura	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	20:43 minuta	Tjedan 3 - dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje;	10 minuta	Tjedan 3 - dan 1
	1 vježba	Pripremni zadatak	70 minuta	Tjedan 3 - dan 1
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 3 - dan 1

MODUL 4: Od osobe do lika

Pokrivene teme:

Dijeljenje prikupljenih slika i diskusija

Audiovizualni pristup: intervju

Tehničke sastavnice: otvor blende, kadriranje, osvjetljenje, zvuk.

Podjela polaznika u grupe i dodjela operativnih uloga za rad na projektu.

- **Cjelina 1- Intervju**
Tehnika intervjuiranja

Intervjui zatvorenog i otvorenog tipa
Narativni intervju
Odabir seta
Odabir kadrova i osvjetljenja
Slikanje osobe koja se intervjuira
Snimak izbliza
Gestikulacija
Problemi vezani za lice i izraze lica tijekom intervjuja

- **Cjelina 2 – Primjeri uzora**
Intervjuiranje učitelja
Intervjuiranje polaznika
- **Cjelina 3 – Učitelji i polaznici**

Zadatak 4

Napraviti kratki intervju s učiteljem ili učenikom te ga podignuti na platformu

Ciljevi učenja:

- naučiti najefikasnije tehnike intervjuiranja
- naučiti kako pripremiti pitanja za intervju
- naučiti kako odabrati set i osvjetljenje za vizualno efektan intervju
- naučiti najbolje tehnike za snimanje intervjuja
- naučiti kako upravljati setom, gestama i izrazima lica osobe koju se intervjuira
- naučiti kako izvući najautentičnije dijelove osobnosti intervjuirane osobe
- učiti iz iskustava s predloženom metodologijom od učitelja i učenika

Ishodi učenja

- napraviti uspješan, dobro strukturiran i smislen intervju
- uvidjeti kritičnost i vrijednost u proživljenim iskustvima učitelja i učenika
- primijeniti tehnike i alate korištene tijekom radionica za bolje razumijevanje same metodologije

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 4: Od osobe do lika, intervju	Jedna video lekcija podijeljena u 2 dijela	Video lekcija; Materijal za	Oko 2.5 sata	Tjedan 3 - dan 2

	2 detaljna materijala za učenje 1 praktična vježba	dodatno čitanje Zadatak		
Cjelina 1- Intervju	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	16:34 minuta	Tjedan 3 - dan 2
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 3 - dan 2
Cjelina 2 - Primjeri uzora	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	6:25 minuta	Tjedan 3 - dan 2
	1 detaljni materijal za učenje	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 3 - dan 2

Cjelina 3 – Učitelji i polaznici	Video lekcija, dio 3	Video lekcije	14:41 minuta	Tjedan 3- dan 2
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 3 - dan 2
	1 vježba	Zadatak	70 minuta	Tjedan 3 - dan 2
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 3 - dan 2

MODUL 5: Od slike do pisanja, od pisanja do slika

Pokrivene teme:

Oluja ideja i kolektivne narativne ideje

Jezik kinematografije: tema, sažetak, scenarij

- **Cjelina 1- Oblik u pokretu: audiovizualni projekt**
Pisanje kroz slike.
Od generirajuće slike do teme.
Ideje linije.
Linija zvuka, linija slike.
- **Cjelina 2 – Reprezentativno djelovanje**
Promišljanje priče.

Zadatak 5

Napisati scenarij za video priču i podignuti ga na platformu.

Ciljevi učenja:

- učiti kako pisati kroz slike
- učiti kako koristiti nizove slika za stvaranje naracije
- učiti kako strukturirati i napisati scenarij za video

Ishodi učenja:

- Osmisliti priču kroz niz prikupljenih slika
- Napisati scenarij za video priču

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 5: Od slike do pisanja, od pisanja do slika	Jedna video lekcija podijeljena u 2 dijela 2 temeljita materijala za učenje 1 praktična vježba	Video lekcija Materijali za dodatno čitanje Zadatak	Oko 2.5 sata	Tjedan 5 - Dan 1
Cjelina 1 – oblik u pokretu: audiovizualni projekt	Video lekcija, dio 1	Video lekcije	14:31 minuta	Tjedan 5 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 5 - Dan 1
Cjelina 2 -Reprezentativno djelovanje	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	25:14 minuta	Tjedan 5 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 5 - Dan 1
	1 vježba	Zadatak	70 minuta	Tjedan 5 - Dan 1
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 5 - Dan 1

MODUL 6: Fiktivni pristup nasuprot dokumentarnome

Pokrivene teme:

Dijeljenje tema za projektne radove
Pisanje scenarija
Projektni rad i pregled rada (sažetak)

- **Cjelina 1- Pisanje fikcije**

Dramaturška artikulacija u klasičnim djelima fikcije
Strukturiranje djela u tri čina
Dinamičan čin, čin promjene, završetak
Scena, sekvenca
Pojmovi vezani za pisanje scenarija: pisanje scena, vizualni dio, zvučni dio

- **Cjelina 2 – Pisanje dokumentarnih djela**
Definiranje seta, pokretanje akcije
Snimanje uživo
Vizualne anotacije
Pregledavanje materijala i prvi narativni sažetak

Zadatak 6

Razviti fiktivnu priču u rukopis ili razviti ideju za dokumentarno djelo, prikupiti vizualne sekvence i staviti fokus na teme kroz pisanje.

Ciljevi učenja:

- shvatiti razliku između fikcije i dokumentarnih djela
- pretvaranje tijeka priče u scenarij
- naučiti kako strukturirati scenarij
- naučiti kako pisati fikciju i kako pisati o događajima iz stvarnog života
- naučiti kako definirati set i kako organizirati snimanje za dokumentarac

Ishodi učenja:

- napisati scenarij za priču, bilo fiktivnu ili dokumentarnu, poznavajući razlike između dva stila
- strukturirati tekst za audiovizualno djelo
- identificirati primjereno okruženje i odabrati tehnike snimanja za stvaranje fiktivne ili dokumentarne video priče
- napisati scenarij za video priču

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 6: Fiktivni pristup nasuprot dokumentarnome	Jedna video lekcija podijeljena u 2 dijela 2 detaljna sadržaja za samostalno učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Materijali za dodatno čitanje, Zadatak	Oko 2.5 sati	Tjedan 5- Dan 2
Cjelina 1- Pisanje fikcije	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	18:33 minuta	Tjedan 5 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za	10 minuta	Tjedan 5 -

Cjelina 2 – Pisanje dokumentarnih djela	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	17:21 minuta	Dan 2 Tjedan 5 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 5 - Dan 2
	1 vježba	Zadatak	70 minuta	Tjedan 5 - Dan 2
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 5 - Dan 2

OD DIZAJNIRANJA PROJEKTA DO IMPLEMENTACIJE

MODUL 7: Set i snimanje

Pokrivene teme:

Uloge u kinematografiji: redatelj, urednik, inženjer zvuka, snimatelj, uređivanje i objavljivanje.
Ploča scenarija (eng. *storyboard*), odabir slika, audicije.
Projektirni rad i lokacije, realizacija plana rada, zapozorje (eng. *backstage*).

- **Cjelina 1- Plan rada**
Posjeti lokacijama i odabir setova
Korištenje kamera
Slikanje prostora na kojem će se odvijati radnja
Odabir kutova snimanja i kretanja kamere
Ruka, tijelo, kamera
Pozornost i prisutnost
Audicije
- **Cjelina 2 – Podjela uloga na setu**
- **Cjelina 3 – Izrada ploče scenarija**
Pisanje i dizajniranje ploče scenarija (storyboard)
- **Cjelina 4 - Rad na setu**
- **Cjelina 5 – Prvo uređivanje**

Zadatak 7

Odabir seta i početak snimanja. Na platformu podignuti videa iz zapozorja (*backstage*).

Ciljevi učenja:

- naučiti kako napisati plan rada za audiovizualne produkcije
- naučiti kako odabrati primjerenu opremu za određeni tip videa
- steći stručnost u snimanju videa
- naučiti kako organizirati set
- naučiti kako napisati i koristiti ploču scenarija

Ishodi učenja:

- Pripremiti plan rada
- Identificirati set za snimanje
- Pripremiti ploču scenarija i plan za snimanje
- Upravlјati setom
- Identificirati filmsku postavu
- Voditi glumce na setu

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 7: Set i snimanje	Dvadesetominutna video lekcije podijeljena u 3 dijela 3 detaljna materijal za učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Materijali za dodatno čitanje Zadatak	Oko 2,5 sati	Tjedan 7 - Dan 1
Cjelina 1- Plan rada	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	15:21 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
Cjelina 2 – Podjela uloga na setu	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	Oko.6 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	3:48 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
Cjelina 3 – Izrada ploče scenarija	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	9:03 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 – Dan 1

Cjelina 4 – Rad na setu	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	12:16 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 1

Cjelina 5 – Prvo uređivanje	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	6:13 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijala za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	1 vježba	Zadatak	60 minuta	Tjedan 7 - Dan 1
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 1

MODUL 8: Uređivanje videa

Pokrivene teme:

Tehnike uređivanja: blijeđenje, jednostavni rez, unakrsno blijeđenje, čisti rez. Paralelno uređivanje sekvenci, alternativno uređivanje.

Uređivanje kod kinematografskih i dokumentarnih projekata.

Sastavljanje prve inačice i odabir glazbe ili zvučnih efekata.

- **Cjelina 1- Pisanje povijesti iznova**
Uređivati video je jednako pisanju povijesti iznova
Prva inačica rada
- **Cjelina 2 - Tehnike uređivanja**
Jednostavni rez, unakrsno blijeđenje.
Linije dijaloga i uređivanje.
„Bljeskovi“ kroz vrijeme, unatrag i unaprijed (eng. flashbacks/flashforwards)
Kretanje u vremenu
- **Cjelina 3 - Vrste uređivanja**
Narativno, paralelno i alternativno uređivanje
„Uređivanje privlačnosti“
- **Cjelina 4 - Potraga za naslovom**

Zadatak 8

Pregledati snimljeni materijal i formulirati hipotezu uređivanja.

Ciljevi učenja:

- steći osnovne tehnike uređivanja videa
- moći urediti narativni video
- primijeniti stečeno tehničko znanje na vlastiti audiovizualni projekt

Ishodi učenja:

- formulirati inicijalnu hipotezu za uređivanje video priče
- koristiti naučene tehnike za stvaranje video priče koja odgovara autorovom senzibilitetu, odabranim temama i scenariju

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 8: Uređivanje videa	Jedna video lekcija podijeljena u 3 dijela 3 detaljna materijala za učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Materijali za dodatno čitanje; Zadatak	Oko 2,5 sati	Tjedan 7 - Dan 2
Cjelina 1 – Pisanje povijesti iznova	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	15:24 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
Cjelina 2 – Tehnike uređivanja	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	4:23 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
Cjelina 3 – Vrste uređivanja	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	4:24 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 2

Cjelina 4 – Potraga za naslovom	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	16:19 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	1 obrazovni paket	Materijali za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	1 vježba	Zadatak	60 minuta	Tjedan 7 - Dan 2
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 7 - Dan 2

MODUL 9: Sintaksa slike i zvuka

Pokrivene teme:

Dijeljene prve inačice projektnog uratka
Osnovne funkcije zvuka u audiovizualnom uređivanju
Prvi testovi zvučnog uređivanja i zvučnog zapisa.

- **Cjelina 1- Zvuk**
Zvuk u polju i izvan polja
Buka, glas, slika.
Zvučni zapis.
- **Cjelina 2 – Tehnike uređivanja**
Skladanje dviju linija, zvuk i slika.
Kontrapunktska tehnika
Lajtmotiv
Razvoj tema u radnji
- **Cjelina 3 – Završno uređivanje**
Rezovi u sceni i u sekvenci
Razdvoji, zaboravi, vrati se i promijeni

Zadatak 9

Odabir zvučnog zapisa, Ritam vizualne sekvence na zvučnoj liniji (zapisi prethodno snimljene glazbe ili neobjavljene glazbe). Prerađivanje početne ideje, vizualne linije i zvučne linije.

Ciljevi učenja:

- steći osnovne tehnike uređivanja videa
- steći tehničko znanje o korištenju zvuka i glazbe u audiovizualnim radovima
- integrirati zvuk i sliku
- koristiti zvuk kao narativni element
- razviti osnovnu temu video pilota

Ishodi učenja:

- primijeniti stečene tehnike o upravljanju zvukom na vlastiti audiovizualni projekt
- napraviti efikasno audiovizualno pripovijedanje kroz kombinaciju zvuka, glazbe i videa
- odabrati zvučne zapise i elaborirati „zvučni tepih“ video priče
- finalizirati uređivanje videa

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
Modul 9: Sintaksa zvuka i slike	Dvadesetominutna video lekcija podijeljena u 3 dijela 3 detaljna materijala za samostalno učenje 1 praktična vježba	Video lekcija; Materijal za dodatno čitanje Zadatak	Oko 2,5 sati	Tjedan 9- Dan 1
Cjelina 1- Zvuk	Video lekcija, dio 1	Video lekcija	16:17 minuta	Tjedan 9- Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 9- Dan 1
Cjelina 2 – Tehnike uređivanja	Video lekcija, dio 2	Video lekcija	10:19 minuta	Tjedan 9- Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 9- Dan 1
Cjelina 3 - Završno uređivanje	Video lekcija, dio 3	Video lekcija	28:42 minuta	Tjedan 9- Dan 1
	1 obrazovni paket	Materijal za dodatno čitanje	10 minuta	Tjedan 9- Dan 1
	1 vježba	Zadatak	60 minuta	Tjedan 9- Dan 1
	Evaluacija modula	Upitnik	10 minuta	Tjedan 9- Dan 1

Odnos prema vlastitoj viziji

MODUL 10: Projekcije u nastajanju

Pokrivene teme:

Zajedničko snimanje: prvo među polaznicima, a zatim uz uključivanje predavača
Participativne rasprave

Projekcija na javnom mjestu

- **Cjelina 1- Reakcija**
Odabir osobe izvan radne skupine
Što je ostalo zapamćeno
Riječi kao reakcija, slike kao reakcija.
Otkrivanje svoje slike, upravljanje svojom slikom.
Slika slike.
Slika i ekspresivni identitet.
- **Cjelina 2 – Javna projekcija**
Premijera
Reakcije publike i elaboracija u odnosu na cjelokupnu viziju predloženog rada.
Reakcije u riječima, reakcije u slikama, emocionalne reakcije, tišine.
Projekcije primjera koje su kreirali polaznici.
- **Cjelina 3 - Proces treninga kao poticaj za sazrijevanje osobne vizije**
- **Cjelina 4 - Sagledavanje svoje vizije kroz formu intervjua**
- **Cjelina 5 - Metodološki i didaktički potencijal kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja**

Zadatak 10

Završna evaluacija *online* tečaja.

Ciljevi učenja:

- naučiti kako prepoznati i elaborirati reakcije na vlastiti umjetnički rad i slike
- uči u odnos s vlastitom slikom i identitetom
- naučiti kako se nositi s reakcijama publike
- naučiti kako se povezati s publikom, uživo i *online*

Ishodi učenja:

- obrazložiti osobne reakcije na vlastiti rad kroz riječi i slike
- upravljati sobom i svojim emocijama u odnosu na druge ljude
- dijeliti svoje djelo s publikom i promatrati radove drugih

Faza treninga	Vrsta materijala	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
---------------	------------------	----------------	------------------	----------

Modul 10: Projekcije u nastajanju	Dvadesetominutne lekcije podijeljene u dva dijela 2 materijala za samostalno učenje	Video lekcija Materijali za dodatno čitanje Zadatak	90 minuta	Tjedan 9 - Day 2
Cjelina 1- Reakcija	Video lekcija, dio 1	Video lekcije	12:32 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	1 obrazovni paket	Dodatni materijal za čitanje + video	20 minuta	Tjedan 9 - Day 2
Cjelina 2 – Javna projekcija	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	14:07 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	1 obrazovni paket	Dodatni sadržaj za čitanje + video	20 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	Finalna evaluacija tečaja	Upitnik s pitanjima otvorenog tipa	30 minuta	Tjedan 9 - Day 2

Cjelina 3 – Proces treninga kao poticaj za sazrijevanje osobne vizije	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	6:45 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	1 obrazovni paket	Dodatni sadržaj za čitanje + video	20 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	Finalna evaluacija tečaja	Upitnik s pitanjima otvorenog tipa	30 minuta	Tjedan 9 - Day 2

Cjelina 4 – Sagledavanje svoje vizije kroz formu intervjua	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	7:03 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	1 obrazovni paket	Dodatni sadržaj za čitanje + video	20 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	Finalna evaluacija tečaja	Upitnik s pitanjima otvorenog tipa	30 minuta	Tjedan 9 - Day 2

Cjelina 5 –Metodološki i didaktički potencijal kreativnog audiovizualnog pisanja i čitanja	Video lekcija, dio 2	Video lekcije	36:34 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	1 obrazovni paket	Dodatni sadržaj za čitanje + video	20 minuta	Tjedan 9 - Day 2
	Finalna evaluacija tečaja	Upitnik s pitanjima otvorenog tipa	30 minuta	Tjedan 9 - Day 2

Trening trenera

Smisao treninga trenerima je omogućiti učiteljima eksperimentiranje s metodologijom prije repliciranja iste u matičnim državama. Stoga bi bilo idealno da oni dođu na trening s unaprijed osmišljenom idejom za audiovizualni projekt, nakon što su i sami popratili *online* tečaj.

Lokalne radionice uživo

Kombinirani tečaj za učitelje i trenere će trajati 3 mjeseca, **od rujna do prosinca 2022. godine.**

Kako bi e-učenje učinili što efikasnijim i kako bi učiteljima omogućili da u praksi primijene stečeno znanje (kako bi ga kasnije mogli replicirati u svojim učionicama), *online* tečaj će biti nadopunjen s 5 radionica uživo. Tako će treneri moći pregledati radove učiteljima nakon svakog *online* modula, prodiskutirati i pružiti izravne povratne informacije o općem napretku i o projektnom radu.

Faza treninga	Vrsta sadržaja	Procjena vremena	Raspored
<p>Modul 1: Što je slika</p> <p>Modul 2: Vizualna sintaksa i re-kreativno kretanje</p>	<p>Dijeljenje rezultata 1. i 2. zadatka:</p> <p>Polaznici pokazuju slike koje su prikupili tijekom svoj istraživanja (koje su već prethodno podignuli na platformu) i pojašnjavaju koje tehnike su odabrali</p> <p><i>Otvorena rasprava facilitirana od strane trenera.</i></p>	2 sata	Tjedan 2 – 1. dan radionica uživo
<p>Modul 3: Vizualna dramaturgija</p> <p>Modul 4: Od osobe do lika, intervju</p>	<p>Dijeljenje rezultata 3. zadatka</p> <p>Sadržaji koje su polaznici prepoznali kao najrelevantnije; video uradci poznatih youtubera, influencera ili dijelove TV serija koje prate njihovi učenici.</p> <p><i>Otvorena rasprava facilitirana od strane trenera.</i></p> <p>-----</p> <p>Dijeljenje rezultata 4. zadatka</p> <p>Najveći izazovi tijekom provođenja intervjua s kolegom ili učenicom. Što se naučilo iz iskustva? Koji alati i vještine bi olakšali posao?</p> <p><i>Otvorena rasprava facilitirana od strane trenera.</i></p>	<p>1 sat</p> <p>-----</p> <p>1 sat</p>	Tjedan 4 – 2. dan radionica uživo
<p>Modul 5: Od slike do pisanja, od pisanja do slika</p> <p>Modul 6: Fiktivni</p>	<p>Dijeljenje rezultata 5. zadatka</p> <p>Kako je scenarij strukturiran?</p> <p><i>Povratne informacije od strane trenera</i></p> <p>-----</p> <p>Dijeljenje rezultata 6. zadatka</p> <p>Prezentacija ideje: svaki polaznik</p>	<p>1 sat</p> <p>-----</p> <p>1 sat</p>	Tjedan 6 – 3. dan radionica uživo

U tablici ispod predstavljamo okvirni raspored nacionalnih radionica:

	Tjedan 1	Tjedan 2	Tjedan 3	Tjedan 4	Tjedan 5	Tjedan 6	Tjedan 7	Tjedan 8	Tjedan 9	Tjedan 10
MODUL 1 – Što je slika MODUL 2 – Vizualna sintaksa i re-kreativno kretanje	Sati online: 2 h	Sati uživo: 2,5 h								
MODUL 3 – Vizualna dramaturgija MODUL 4 – Od osobe do lika			Sati online: 2 h	Sati uživo: 2,5 h						
MODULE 5 – Od slike do pisanja, od pisanja do slika MODULE 6 – Fiktivni pristup nasuprot dokumentarnome					Sati online: 2 h	Sati uživo: 2,5 h				
MODULE 7 – Set i snimanje MODULE 8 – Uređivanje videa							Sati online: 2 h	Sati uživo: 2,5 h		
MODULE 9 – Sintaksa zvuka i slike MODULE 10 – Projekcije u nastajanju								Sati online: 2 h	Sati uživo: 2,5 h	
Ukupno sati		4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	21,5	

Opis ishoda učenja

Usvajanje ishoda učenja kod obrazovanja i treninga označava pomak od tradicionalnog pristupa usredotočenog na učitelje prema pristupu usredotočenom na učenike.

Učitelji će moći:

- koristiti inovativnu metodologiju koja se temelji na audiovizualnom obrazovanju integriranom u njihov svakodnevni rad s učenicima
- usmjeriti kreativnost svojih učenika prema podizanju samosvijesti, formiranju njihovih identiteta i uloga u društvu
- unaprijediti transversalne vještine te poticati inkluzivnu i konstruktivnu dinamiku grupa, ključnu za kreiranje kolektivnih umjetničkih uradaka
- primijeniti unaprijeđene digitalne vještine

Učenici će moći:

- primijeniti stečene tehničke i transversalne vještine potrebne za kreiranje audiovizualnih sadržaja
- aktivnije producirati medijske sadržaje na odabrane teme
- primijeniti vještine poput aktivne komunikacije, suradnje, kreativnog izražavanja, rješavanja problema, kritičkom mišljenja i razvijanja samopouzdanja
- bolje razumjeti potencijal audiovizualnog jezika u službi alata za interpretiranje svijeta i umjetničkog izražavanja

Students will have:

- acquired technical and transversal skills needed to produce audiovisual content
- become active players in the production of media content on selected topics
- acquired skills such as active communication, collaboration, creativity, problem solving, critical thinking and self-confidence
- acquired greater awareness of themselves and their social context and self-confidence
- understood the potential of audiovisual language as a tool for interpreting the world around them and artistic expression